

Ν.Χ. ΚΕΦΑΛΙΔΗΣ – Α.Β. ΜΟΥΜΤΖΑΚΗΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1979

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

19705

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Μέ απόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τά διδακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καί Λυκείου τυπώνονται ἀπό τόν Ὀργανισμό Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων καί μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

Ν. Χ. ΚΕΦΑΛΙΔΗΣ Α. Β. ΜΟΥΜΤΖΑΚΗΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑ 1979

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α'

Στό Γυμνάσιο διδασκίκατε μερικά ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, ποιητῶν καί πεζογράφων, ἀπό μετάφραση. Ἀπό φέτος ἐσεῖς πού συνεχιζέτε τίς σπουδές σας στό Λύκειο θά ἔχετε τή δυνατότητα νά γνωρίσετε τά ἔργα αὐτά ἀπό τό πρωτότυπο, στήν ἴδια ἀκριβῶς μορφή πού τά ἔγραψαν οἱ συγγραφεῖς τους.

Ἡ ἀπευθείας ἐπαφή μέ τό πρωτότυπο, χωρίς τήν παρέμβαση κάποιου μεταφραστή, θά σᾶς βοηθήσει νά χαρεῖτε ἀμεσότερα τά μεγάλα κλασσικά ἔργα, πού εἶναι ὀ,τι πιο ἀξιόλογο ἔγραψαν οἱ ἄνθρωποι, καί νά ἐκτιμῆσετε μέ τόν πιο ἀθηντικό τρόπο τίς ἀρετές τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ λόγου, ὅπως τή συμμετρία καί τήν ἀκρίβεια στήν ἔκφραση, τήν πυκνότητα καί τήν ἀποφυγή κάθε περιττοῦ, τή σαφήνεια καί τήν ὁμορφιά του.

Γιά τήν προσέγγιση τῶν ἀρχαίων κειμένων θά χρειαστεῖ βέβαια νά γνωρίσετε ἕνα μέρος ἀπό τόν πλοῦτο τῶν ἀρχαίων λέξεων καί ἀρκετοῦς ἀπό τοὺς κανόνες τῆς γραμματικῆς καί τοῦ συντακτικοῦ μέ τοὺς ὁποίους λειτουργεῖ ἡ ἀρχαία γλῶσσα. Θά διαπιστώσετε ὅμως σύντομα ὅτι καί πολλές ἀπό τίς λέξεις καί πολλοί ἀπό τοὺς κανόνες αὐτοὺς δέ θά σᾶς εἶναι ἄγνωστοι, ἀφοῦ οἱ περισσότεροί διατηρήθηκαν οἱ ἴδιοι καί στή νέα μας γλῶσσα, ἡ ὁποία ἄλλωστε στηρίζεται στήν ἀρχαία καί ἀποτελεῖ τή συνέχεια καί τήν ἐξέλιξη τῆς.

Ἡ ἀπασχόλησή σας μέ τά ἀρχαία κείμενα δέ θά σᾶς βοηθήσει νά γνωρίσετε περισσότερο μόνο τήν ἀρχαία γλῶσσα. Τήν ὥρα τῆς μεταφραστικῆς σας προσπάθειας θά γνωρίζετε πληρέστερα καί τή νεοελληνική, καθὼς θά ἀγωνίζεστε νά βρεῖτε τίς δυνατότητές της γιά τήν ἀπόδοση μιᾶς λέξεως ἢ μιᾶς φράσεως καί θά ἐμβαθύνετε περισσότερο στόν ἐκφραστικό της πλοῦτο.

Ἐπίσης ἡ μεταφραστικὴ σας προσπάθεια στά μεγάλα ἔργα τῆς λογοτεχνίας θά σᾶς βοηθήσει περισσότερο στή μόρφωση τοῦ νοῦ καί τῆς ψυχῆς, καθὼς θά ἀγωνίζεστε ἐρμηνεύοντας νά πλησιάσετε τό νοῦ καί τήν ψυχὴ τῶν μεγάλων συγγραφέων. Καί μέ τό πλησίασμα αὐτό θά ἀνοίγεται μπροστά σας ἅμεσα ἢ ἔμμεσα καί ἡ ψυχὴ τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ, μέ τή δύναμη καί τίς ἀδυναμίες του.

Ἡ ἀναστροφή σας μέ τά ἀρχαία κείμενα θά σᾶς ἀνοίξει τό δρόμο πρὸς τό πνεῦμα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλοσοφίας καί λογοτεχνίας, πού μερικά γνω-

ρίσματα τους είναι ή πίστη στή δύναμη του ανθρώπου αλλά και στά όριά της, ό σεβασμός της προσωπικότητάς του αλλά και ή επίγνωση της κοινωνικής του ευθύνης.

Τέλος μέ τή μελέτη τών έργων τών αρχαίων προγόνων μας, πού οί άνθρωποι όλων τών εποχών τά θαυμάζουν και τά μελετούν, θά κατανοήσετε πειστικότερα τήν αδιάσπαστη ιστορική συνέχεια της έλληνικής γλώσσας και του έλληνικού πνεύματος, στό όποιο στηρίχτηκε ό πολιτισμός της Ευρώπης και του κόσμου όλόκληρου.

Β'

Κάθε κεφάλαιο του βιβλίου, εκτός από τά πέντε πρώτα, αποτελεί και μία διδακτική ενότητα μέ τά ακόλουθα μέρη:

Α' 1. Αρχαίο έλληνικό κείμενο.

2. Μεταφραστική άσκηση.

Β' 1,2 κτλ. Θεωρία γραμματικής και συντακτικού

Γ' 1,2 κτλ. Άλλες ασκήσεις.

Άναλυτικότερα:

Στό Α' 1, δίνεται τό αρχαίο κείμενο πού θά μεταφραστεί μέ τίς λέξεις πού γνωρίζετε και μέ τή βοήθεια τών λέξεων πού έρμηνεύονται στό κάτω μέρος της σελίδας. Επίσης ανάλογη μεταφραστική εργασία θά γίνει και στήν άσκηση Α' 2.

Στό Α' 1 και Α' 2 αναφέρονται τά φαινόμενα της γραμματικής και του συντακτικού πού διδάσκονται σε κάθε ενότητα και αναλύονται συστηματικά στό θεωρητικό μέρος, στό Β'.

Γιά τήν εφαρμογή τών νέων γνώσεων λεξιλογίου, γραμματικής και συντακτικού ακολουθούν στό Γ' μέρος οί ασκήσεις. Η εργασία στίς ασκήσεις είναι γραπτή ή προφορική και γίνεται στό σχολείο ή στό σπίτι.

Είναι δυνατό νά επινοηθούν επίσης σε κάθε κεφάλαιο, ή σε μερικά μόνο, άνάλογες ασκήσεις, όπως λ.χ ή αντίστροφη άπομημόνευση τών λέξεων από τά νέα στά αρχαία έλληνικά, ό σχηματισμός μικρών φράσεων στά αρχαία μέ τίς γνωστές ήδη λέξεις, ή αναγνώριση και σε προηγούμενα κεφάλαια του γραμματικού ή συντακτικού φαινομένου πού διδάσκεται κτλ.

Ύστερα από έναν ορισμένο αριθμό κεφαλαίων υπάρχουν ανακεφαλαιώσεις μέ τά πιό βασικά στοιχεία της γραμματικής και του συντακτικού. Και στίς ανακεφαλαιώσεις οί ασκήσεις πού δίνονται μπορούν νά λυθούν προφορικά ή γραπτά.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ν.έ.	= νέα ελληνικά, νέα ελληνική γλώσσα
περ.	= περίπου
πβ.	= παράβαλε
βλ.	= βλέπε
μετ.	= μετοχή
ρ.	= ρήμα
άπαρ.	= άπαρέμφατο
μέλλ.	= χρόνος μέλλοντας
θ.	= θέμα
ᾱ, ἰ, ῥ	= α, ι, υ βραχύχρονο
ᾶ, ἱ, ῖ	= α, ι, υ, μακρόχρονο

Χρόνου φείδου.

(ἀρχ. γνωμικό)

Μέτρον ἄριστον.

(ἀρχ. γνωμικό)

**Μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων
ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἡ πατρίς.**

(Πλάτων)

**Ἡ παιδεία εὐτυχοῦσι μὲν ἐστὶ κόσμος,
ἀτυχοῦσι δὲ καταφύγιον.**

(Δημόκριτος)

**Πᾶσα ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης
καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία, οὐ σο-
φία φαίνεται.**

(Πλάτων)

**Κυνηγὸς τις λέοντος ἵχνη ἐπιζητῶν ἠρώτησε γεωργὸν εἰ
εἶδεν ἵχνη λέοντος. Ἐπεὶ δὲ ὁ γεωργὸς ἀπεκρίνατο «καὶ
αὐτὸν τὸν λέοντά σοι ἤδη δείξω», ὁ κυνηγὸς ὠχριάσας
ἐκ τοῦ φόβου καὶ τοὺς ὀδόντας συγκρούων εἶπεν· «ἵχνη
μόνα ζητῶ, οὐχὶ αὐτὸν τὸν λέοντα».**

(Μῦθος τοῦ Αἰσώπου)

1. Ὁ Ξενοφώντας μιλάει στοὺς στρατιῶτες

Οἱ Μύριοι μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Κύρου καὶ τὴν ἀπιστία τῶν Περσῶν βρίσκονται χωρὶς συμμάχους στὰ βάθη τῆς Ἀσίας. Ὁ Ξενοφώντας (περ. 430-355 π.Χ.), πού θά ἐκλεγεῖ ἔπειτα στρατηγός, προσπαθεῖ νά τοὺς ἐνθαρρύνει τονίζοντας τὴν ἀσέβεια τῶν ἀντιπάλων τους καὶ τὴ γενναιότητα τῶν δικῶν τους προγόνων στό Μαραθῶνα.

Ἀκόμη τοὺς λέει:

Ἔπειτα, ὅτε Ξέρξης ὕστερον ἀγείρας τὴν ἀναρίθμητον στρατιὰν ἤλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι τοὺς τούτων προγόνους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. Τούτων ἔστι μὲν τεκμήρια ὁρᾶν τὰ τρόπαια, μέγιστον δὲ μαρτύριον ἡ ἐλευθερία τῶν πόλεων, ἐν αἷς ὑμεῖς ἐγένεσθε καὶ ἐτρόφητε· οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε. Τοιούτων ἐστὲ προγόνων.

(Ξενοφ. Κύρ. Ἀνάβ. 3, 2, 13)

ἀγείρας
οἱ ἡμέτεροι
ἔστι(ν) ὁρᾶν
τὸ τρόπαιον
μαρτύριον
ἐν αἷς
ὑμεῖς
ἐγένεσθε
γὰρ
δεσπότης
τοιούτων
ἐστὲ

ἀφοῦ συγγέντησσε
οἱ δικοὶ μας
εἶναι δυνατό νά δεῖ κανεῖς
μνημεῖο νίκης
ἀπόδειξη
στὶς ὁποῖες
ἐσεῖς
γεννηθήκατε
διότι
ἀφέντης
ἀπὸ τέτοιους
εἶστε

2. Ἡ εἰρήνη τοῦ Ἀνταλκίδα

Τό 386 π.Χ. μέ τίς ἐνέργειες κυρίως τοῦ Σπαρτιάτη ναυάρχου Ἀνταλκίδα ὁ «μέγας βασιλεὺς» ἐπιβάλλει στούς Ἕλληνας εἰρήνη. Τούς ὄρους τῆς εἰρήνης αὐτῆς, μέ τήν ὁποία ὁ βασιλιάς τῆς Περσίας ἐπεμβαίνει καί ρυθμίζει τίς διαφορές τῶν Ἑλλήνων, τούς διασώζει ὁ Ξενοφώντας στό ἔργο του «Ἑλληνικά».

Ἄρταξέρξης βασιλεὺς νομίζει δίκαιον τὰς μὲν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις ἑαυτοῦ εἶναι καί τῶν νήσων Κλαζομενάς καί Κύπρον, τὰς δὲ ἄλλας Ἑλληνίδας πόλεις καί μικράς καί μεγάλας αὐτονόμους ἀφεῖναι πλὴν Λήμνου καί Ἰμβρου καί Σκύρου· ταύτας δὲ ὥσπερ τὸ ἀρχαῖον εἶναι Ἀθηναίων. Ὅποτεροι δὲ ταύτην τὴν εἰρήνην μὴ δέχονται, τούτοις ἐγὼ πολεμῆσω μετὰ τῶν ταυτὰ βουλομένων καί πεζῇ καί κατὰ θάλαπταν καί ναυσὶ καί χροήμασιν.

(Ξενοφ. Ἑλλήν. 5, 1, 31)

ἑαυτοῦ εἶναι
ἀφεῖναι
ὥσπερ
τὸ ἀρχαῖον
ὅποτεροι
μετὰ τῶν ταυτὰ βουλομένων
ναυσὶ

νά εἶναι δικές του
νά ἀφήσουν
ὅπως ἀκριβῶς
τὴν παλιά ἐποχή
ὅποιοι ἀπὸ τούς δύο
μαζί μ' αὐτούς πού θέλουν τὰ ἴδια
μέ πλοῖα (ἢ ναὺς = τὸ πλοῖο)

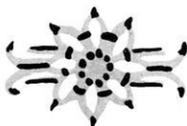
3. Ὁ Ἴσοκράτης πρὸς τοὺς Ἀθηναίους

Ὁ λόγος τοῦ Ἴσοκράτη (436-338 π.Χ) «Περὶ εἰρήνης» ἢ «Συμμαχικός» γράφτηκε μετὰ τὸ «συμμαχικὸ πόλεμο» (358-355 π.Χ.) κατὰ τὸν ὁποῖο οἱ Ἀθηναῖοι ἔπαθαν πολλές ἡττες ἀπὸ τοὺς ἐνωμένους συμμαχούς Χίους, Ρόδιους, Βυζάντιους καὶ Κώους. Ὁ Ἴσοκράτης ὑποστηρίζει τὴν εἰρήνη καὶ ζητᾶει ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ἡγεμονία τῆς θάλασσης καὶ νὰ ἀφήσουν τὶς συμμαχικὲς πόλεις αὐτόνομες. Σ' ἓνα σημεῖο τοῦ λόγου του ἀναφέρει ὅτι φροντίζει περισσότερο γιὰ τὴν κοινὴ σωτηρία παρὰ γιὰ τὴν εὐνοια τῶν ἀκρατῶν του, καὶ προσθέτει:

Ἐμὸν μὲν οὖν ἔργον ἐστὶ καὶ τῶν ἄλλων τῶν κηδομένων τῆς πόλεως προαιρεῖσθαι τῶν λόγων μὴ τοὺς ἡδίστους ἀλλὰ τοὺς ὠφελιμοτάτους· ὑμᾶς δὲ χρὴ τοῦτο γινώσκειν, ὅτι τῶν μὲν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλαὶ θεραπείαι καὶ παντοδαπαὶ τοῖς ἰατροῖς εὖρονται, ταῖς δὲ ψυχαῖς ταῖς γεμούσαις πονηρῶν ἐπιθυμιῶν οὐδὲν ἐστὶν ἄλλο φάρμακον πλὴν λόγος ὁ τολμῶν τοῖς ἀμαρτανομένοις ἐπιπλήττειν.

(Ἴσοκράτη *Περὶ εἰρήνης* 39-40)

ἐμὸν	δικό μου
οὖν	λοιπόν
ἐστὶ(ν)	εἶναι
τῶν κηδομένων	αὐτῶν τοῦ φροντίζου
προαιρεῖσθαι	νὰ προτιμοῦμε
τῶν λόγων	ἀπὸ τὰ λόγια
τοὺς ἡδίστους	τοὺς πιὸ εὐχάριστους
χρῆ	πρέπει
γινώσκειν	νὰ γνωρίζετε
παντοδαπαὶ	διάφορες, κάθε εἶδους
τοῖς ἰατροῖς εὖρονται	ἔχουν βρεθεῖ ἀπὸ τοὺς γιατρούς
ἐπιπλήττειν τοῖς ἀμαρτανομένοις	νὰ ἀποδοκιμάζει τὰ σφάλματα

4. Τά χρήματα καί ἡ ἀρετή

Ὁ Σωκράτης ὕστερα ἀπό τίς ἀδικεῖς κατηγορίες ἐναντίον του ὀδηγεῖται στό δικαστήριο τῆς Ἡλιαίας ὅπου καί ἀπολογεῖται. Μέ τήν ἀπολογία του, πού μᾶς διασώζει ὁ Πλάτωνας (427-348 π.Χ.), ἀνάμεσα στά ἄλλα θέλει ὁ Σωκράτης νά ἐξηγήσει στούς δικαστές ὅτι δέν ἔκανε παρὰ αὐτό πού νόμιζε ὅτι τοῦ πρόσταζε ὁ θεός καί ὅτι αὐτό ἦταν τό μεγαλύτερο ἀγαθό καί γιά τήν ἴδια τήν πόλη. Καί συνεχίζει:

Οὐδέν γάρ ἄλλο πρῶτων ἐγὼ περιέρχομαι ἢ πείθων ὑμῶν καί νεωτέρους καί πρεσβυτέρους μήτε σομάτων ἐπιμελεῖσθαι μήτε χρημάτων πρότερον μηδὲ οὕτω σφόδρα ὡς τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς ἀρίστη ἔσται λέγων ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα καί τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα καί ἰδία καί δημοσία. Εἰ μὲν οὖν ταῦτα λέγων διαφθείρω τοὺς νέους, ταῦτ' ἂν εἶη βλαβερόν· εἰ δέ τίς μέ φησιν ἄλλα λέγειν ἢ ταῦτα, οὐδέν λέγει.

(Πλάτ., Ἀπολογία Σωκράτη 30a-b)

περιέρχομαι	γυρίζω ἐδῶ καί ἐκεῖ
ἢ	παρὰ
ἐπιμελεῖσθαι	νά φροντίζετε (ν.έ. ἐπιμέλεια, ἐπιμελητής)
οὕτω(ς)	ἔτσι, τόσο
σφόδρα	ὀρμητικά, δυνατά, πολύ
ὡς (τῆς ψυχῆς)	ὅπως
ὅπως ὡς ἀρίστη ἔσται	πῶς θά εἶναι ὅσο τό δυνατό καλύτερη
ἰδία	σπὴν ἰδιωτική ζωὴ
εἰ	εἰάν
ἂν εἶη	μπορεῖ νά εἶναι
τίς	κάποιος
φησί(ν)	ἰσχυρίζεται, λέει

5. Ὁ Θρασύβουλος καί οἱ δημοκρατικοί ἐπιστρέφουν στήν Ἀθήνα

Ἐναντίον τῶν Τριάκοντα τυράννων, πού εἶχαν ἐγκαταστήσει οἱ Σπαρτιάτες στήν Ἀθήνα ὕστερα ἀπό τόν Πελοποννησιακό πόλεμο, ξεκίνησαν ἀπό τή Θήβα ὁ Θρασύβουλος καί οἱ ἄλλοι δημοκρατικοί ἐξόριστοι καί κυρίευσαν τή Φυλή, ἕνα φρούριο στήν Πάρνηθα. Ἐπειτα προχώρησαν στόν Πειραιά ὅπου καί ἐγινε φονική μάχη τῶν δημοκρατικῶν ἐναντίον τῶν Τριάκοντα τυράννων καί τῶν ὁπαδῶν τους (403 π.Χ.). Μετά τή μάχη οἱ ἀντίπαλοι πλησίαζαν ὁ ἕνας τόν ἄλλο καί μιλοῦσαν μεταξύ τους. Τότε ὁ Κλεόκριτος, ἕνας κήρυκας πού ἦταν μέ τό μέρος τῶν δημοκρατικῶν, εἶπε τά ἀκόλουθα:

Α' Ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε; ἡμεῖς γάρ ὑμᾶς κακὸν μὲν οὐδὲν πώποτε ἐποιήσαμεν, μετέσχομεν δὲ ὑμῖν καί ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων καί θυσιῶν καί ἐορτῶν τῶν καλλίστων, καί συγχορευταί καί συμφοιτηταί ἐγενόμεθα καί συστρατιῶται, καί πολλὰ μεθ' ὑμῶν ἐκινδυνεύσαμεν καί κατὰ γῆν καί κατὰ θάλατταν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καί ἐλευθερίας. Πρὸς θεῶν πατρῶων καί μητρῶων καί συγγενείας καί κηδεστίας αἰδούμενοι καί θεοὺς καί ἀνθρώπους παύσασθε ἁμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα, καί μὴ πείθεσθε τοῖς ἀνοσιωτάτοις τριάκοντα.

(Ξενοφ. Ἑλληνικά 2, 4, 20-21)

ἐξελαύνω
βούλομαι
ἀποκτείνω
βούλεσθε ἀποκτεῖναι
ἡμᾶς, ὑμᾶς, ὑμῖν
πώποτε
τὰ ἱερά
μεθ' ὑμῶν
κηδεστία
αἰδούμενοι

διόχνο
θέλω (ν.έ. βούληση, ἄβουλος)
σκοπῶν (πβ. ν.έ. παιδο-κτόνος)
θέλετε νά (μᾶς) σκοτώσετε
ἐμᾶς, ἐσᾶς, μ' ἐσᾶς (Βλ. Κεφ. 1)
ποτέ ὡς τώρα
οἱ θυσίες, οἱ ἱερεῖς τελετές
(μετά ὑμῶν) μαζί σας
συγγένεια ἀπό γάμο
σεβόμενοι (ν.έ. ἀν-αἰδεια)

Β' 1. Φωνήεντα - Σύμφωνα

2. Βασικοί κανόνες τονισμού

1.α) Τά φωνήεντα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς διαιροῦνται ὅπως καί τά φωνήεντα τῆς νέας σέ: **βραχύχρονα** (ε,ο), **μακρόχρονα** (η,ω) καί **δίχρονα** (α,ι,υ). Ἐνθάδε τά δίψηφα φωνήεντα τῆς νέας ἐλληνικῆς: **αι, ει, οι, υι, ου** καί οἱ συνδυασμοί **αυ, ευ, ηυ** στήν ἀρχαία εἶναι δίφθογγοι. (Προφέρονται: αἶ, εἶ, κτλ., ὅπως: χαϊδεύω κτλ.). Ἡ ἀρχαία ἐλληνική ἀκόμη ἐκτός ἀπό τοῦς ὀκτώ αὐτοῦς κυρίους ἔχει καί τρεῖς καταχρηστικούς διφθόγγους: α, η, φ ἢ Αι, Ηι, Ωι. (ἄλφα μέ ὑπογεγραμμένη κτλ. ἢ ὅταν τό ι γράφεται δίπλα στό κεφαλαῖο γράμμα: ἄλφα μέ προσγεγραμμένο γιώτα κτλ.)

β) Τά σύμφωνα διαιροῦνται σέ: **ἄφωνα, ἡμίφωνα καί διπλά.**

Ἄφωνα εἶναι:	τά οὐρανικά (ἢ λαρυγγικά)	κ, γ, χ
	τά χειλικά	π, β, φ
	τά ὀδοντικά	τ, δ, θ
Ἡμίφωνα εἶναι:	τά ὑγρά (ἢ γλωσσικά)	λ, ρ
	τά ἔρρινα	μ, ν
	τό συριστικό	σ (-ς)
	τά παλαιότερα ἡμίφωνα F (δίγαμμα), j (γιότ).	
Διπλά εἶναι:	τά ζ, ξ, ψ.	

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ:

Στή νέα ἐλληνική ἄφωνα λέγονται τά γράμματα πού δέν προφέρονται, λ.χ.: τό υ στή λέξη εὐφορος, τό ἕνα ἀπό τά δύο ὅμοια σύμφωνα: ἄλλος κτλ. Ἀκόμη, στή νέα ἐλληνική τό ζ δέν εἶναι διπλό, γιατί δέν παριστάνει δύο φθόγγους ὅπως στήν ἀρχαία, ὅπου τό ζ παριστάνει τοῦς φθόγγους σδ: Ἀθήνασδε = Ἀθίναζε (πρός τήν Ἀθήνα).

2. Καί στήν ἀρχαία, ὅπως καί στή νέα ἐλληνική, ἡ λέξη ἀπό τόν τόνο της ὀνομάζεται **ὀξύτονη** (λαός), **παροξύτονη** (νέος), **προπαροξύτονη** (ἄνθρωπος), **περισπωμένη** (ποιῶ), **προπερισπωμένη** (σῶμα). Ἐνθάδε γενικά ἡ λέξη πού δέν τονίζεται στή λήγουσα λέγεται **βαρύτονη** (νέος ἄνθρωπος).

Οί βασικοί κανόνες τονισμού της αρχαίας διαφέρουν από τους ίδιους κανόνες της νέας ελληνικής μόνο στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) Όταν ή λήγουσα είναι μακρόχρονη, ή προπαραλήγουσα δέν τονίζεται: ό βάρος αλλά του **βαρβάρου** λαού, τά όμοια, των **όμοίων** έργων.
- β) Η λήγουσα, πού προέρχεται από συναίρεση, όταν τονίζεται, παίρνει κανονικά περιωπόμενη: Ἄθηνάα - Ἄθηνά, ἀπλόος - ἀπλοῦς, τόν εὐγενέα - εὐγενή.
- γ) Τό α στη λήγουσα των άρσενικών και θηλυκών δέν είναι πάντα μακρόχρονο, όπως στη νέα ελληνική, γι' αυτό: τάς χόρας (Α' κλ.) - **τάς γυναίκας** (Γ' κλ.), ή **γλώσσα** - ή χόρα, **τήν γλώσσαν** - τήν χόραν.
- δ) Τά α,ι,υ στην παραλήγουσα των ονομάτων δέν είναι πάντα βραχύχρονα, όπως στη νέα ελληνική, γι' αυτό: **Σπαρτιάται** - έργάται, **σφραγίδες** - έλπιδες, **μῦθος** - μύλος.

Γ'

1. Νά ονομαστοῦν τά φωνήεντα και σύμφωνα πού υπάρχουν στις λέξεις της πρώτης προτάσεως του κειμένου.*
2. Νά δικαιολογηθοῦν οί τόνοι στις λέξεις της φράσεως:
Πρός Θεῶν πατρῶων και μητρῶων παύσασθε άμαρτάνοντες εις την πατρίδα.
3. Ποιές είναι οί βασικές ιδέες πού χαρακτηρίζουν τό λόγο του κήρυκα Κλεόκριτου;

* Οί άσκήσεις αυτού του κεφαλαίου καθώς και πολλές από τά έπόμενα μπορούν νά γίνονται μόνο προφορικά.

6. Ἡ πίστη στοὺς ὄρκους

Ὁ Ξενοφώντας ἐνθαρρύνει τοὺς στρατιώτες, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς βαρβάρους, καθὼς προσπαθοῦν μέσα ἀπὸ πολλοὺς κινδύνους νὰ ἐπιστρέψουν στὴν Ἑλλάδα. (Βλ. καί εἰσαγ. σημ. κειμ. 1)

Α' 1. Λέγω ὅτι πολλαὶ καὶ καλαὶ ἐλπίδες ἡμῖν εἰσι σωτηρίας. Πρῶτον μὲν γὰρ ἡμεῖς μὲν φυλάττομεν τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους, οἱ δὲ πολέμοι ἐπιποροῦσι καὶ τὰς σπονδὰς παρὰ τοὺς ὄρκους λύουσιν. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, τοῖς μὲν πολεμίοις ἐναντίοι εἰσὶν οἱ θεοὶ ἡμῖν δὲ σύμμαχοι, οἵπερ ἱκανοὶ εἰσι καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιεῖν καὶ τοὺς μικροὺς, κἂν ἐν δεινοῖς ὣσι, σῶζειν εὐπετῶς ὅταν βούλωνται.

Ἐπειτα δὲ ἀναμνήσω ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους, ἵνα εἰδῆτε ὡς ἀγαθοῖς τε ὑμῖν προσήκει εἶναι σῶζονται τε σὺν τοῖς θεοῖς καὶ ἐκ πάνυ δεινῶν οἱ ἀγαθοί.

(Ξενοφ. Κύρου Ἀνάβαση 3,2, 10 - 11)

εἰσί(ν)	εἶναι, ὑπάρχουν (τοῦ ρ. εἰμί)
ἐλπίδες ἡμῖν εἰσι	ἔχουμε ἐλπίδες
ὁ πολέμοις	ὁ ἐχθρός
ἐπιπορῶ (-έω)	παραβαίνω τοὺς ὄρκους
αἱ σπονδαὶ	ἡ ἀνακωχή (ν. ἔ. ἀσπονδος φίλος)
τοῖς πολεμίοις	μέ τοὺς...
οἵπερ	τού, οἱ ὁποῖοι ἀκριβῶς
ποιεῖν	νά κάνουν (τοῦ ρ. ποιῶ)
κἂν ὣσι	καὶ ἂν ἀκόμη βρῶσονται
τὰ δεινὰ	οἱ κίνδυνοι
εὐπετῶς	εὐκόλα
βούλωνται	θέλουν (τοῦ ρ. βούλομαι, βλ. Κεφ. 5)
ἵνα εἰδῆτε	γιὰ νὰ γνωρίζετε (ν. ἔ. συν-εἰδίηση)
ὡς	ὅτι
ἀγαθός	γενναῖος
τε	καί
προσήκει	ταιριάζει, πρέπει
πάνυ	πολύ

2. Νά μεταφραστοῦν οἱ ἐπόμενες φράσεις:

- α) Ἐν ταῖς νήσοις οἱ κάττικοι ἀμπέλους θεραπεύουσι καὶ τὰς ἀμπέλους βάτοις περικλείουσι.
- β) Οἱ νέοι λέγουσιν· ἡμεῖς τῶν ἄκρων φρουροὶ ἔσμεν τόξοις, ἀκοντίοις καὶ ἄλλοις ὄπλοις.
- γ) Τὰ δένδρα ἄνευ ὄμβρου καὶ ἡλίου οὐ φέρει καρπὸν.

θεραπεύω = καλλιεργῶ
τὰ ἄκρα = τὰ σύνορα

ὁ ὄμβρος = ἡ βροχή
οὐ, οὐκ, οὐχ = δέν, ὄχι

Β'

1. Β' κλίση οὐσιαστικῶν
2. Ὀριστική τοῦ ἐνεστώτα ἐνεργ. φωνῆς τῶν βαρύντων ρημάτων καὶ τοῦ εἰμί
3. Οἱ κύριοι ὄροι τῆς προτάσεως
4. Συμφωνία ρήματος καὶ ὑποκειμένου (Ἄτικὴ σύνταξη)

1. Οἱ κλίσεις τῶν οὐσιαστικῶν εἶναι τρεῖς: ἡ πρώτη, ἡ δεύτερη καὶ ἡ τρίτη. Ἡ Β' κλίση περιλαμβάνει ὀνόματα καὶ τῶν τριῶν γενῶν. Τὰ ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ τελειῶνουν σέ **-ος** (ὁ θεός, ἡ ἀμπελος) καὶ τὰ οὐδέτερα σέ **-ον** (τό τόξον). Οἱ καταλήξεις τους εἶναι:

	Ἐνικός		Πληθυντικός	
	Ἄρσεν.-Θηλ.	Οὐδέτ.	Ἄρσεν.-Θηλ.	Οὐδέτ.
Ὄνομ.	-ος	-ον	-οι	-α
Γεν.	-ου	-ου	-ων	-ων
Δοτ.	-φ	-φ	-οις	-οις
Αἰτ.	-ον	-ον	-ους	-α
Κλητ.	-ε	-ον	-οι	-α

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- α) Κατὰ τὴν κλίση μετακινεῖται ὁ τόνος σύμφωνα μέ τό βασικό κανόνα τῆς ἀρχ. ἐλληνικῆς: **ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρόχρονη, ἡ προπαραλήγουσα δέν τονίζεται: ὁ πολέμιος ἀλλά τοῦ πολεμίου, οἱ πολέμοιοι, τῶν πολεμίων.**

β) Στίς καταλήξεις τά ἀρσενικά καί θηλυκά διαφέρουν ἀπό τά οὐδέτερα στόν ἐνικό: μόνο στήν **ὀνομαστική** καί **κλητική**, ἐνῶ στόν πληθυντικό διαφέρουν: καί στήν **αἰτιατική**.

2. Τά ρήματα χωρίζονται σέ δύο συζυγίες. Στήν **πρώτη** ἀνήκουν τά ρήματα πού στό **α'** πρόσ. τῆς ὀριστικῆς τοῦ ἐνεστώτ. ἐνεστώτ. ἀφήγουν σέ **-ω** (*λέγω*) καί στή **δεύτερη** τά ρήματα πού τελειώνουν σέ **-μι** (*δείκνωμι*). Ἀπό τά ρήματα τῆς πρώτης συζυγίας ὅσα στό **α'** πρόσ. τῆς ὀριστικῆς τοῦ ἐνεστώτ. ἐνεστώτ. ἀφήγουν σέ **-ω** ἄτονο (λ.χ. *λέγω*) λέγονται **βαρύτενα**· ὅσα ἀφήγουν σέ **-ῶ** λέγονται **περισπόμενα** ἢ **συνηρημένα** (*ἐπιπορῶ*).

Ἐνεστώτ. τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς στήν ὀριστική τῶν βαρύτενων ρημάτων ἔχει τίς ἴδιες καταλήξεις μέ τόν ἴδιο χρόνο στά νέα ἑλληνικά, ἐκτός ἀπό τό **α'** καί **γ'** πληθ. πρόσ.

λέγ-ω	λέγ-ομεν
λέγ-εις	λέγ-ετε
λέγ-ει	λέγ-ουσι(ν)

Ἐνεστώτ. στήν ὀριστική τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος **εἰμί** (= εἶμαι) κλίνεται ὡς ἐξῆς:

εἰμί, εἶ, ἐστί(ν), ἐσμέν, ἐστέ, εἰσί(ν).

3. Κάθε πρόταση ὅπως καί στά νέα ἑλληνικά ἔχει δύο κύριους ὅρους: τό **ὑποκείμενο** καί τό **κατηγορήμα**:

οἱ θεοί ἱκανοί εἰσι

οἱ θεοί = ὑποκείμενο

ἱκανοί εἰσι = κατηγορήμα (ἀναλυτικότερα: **εἰσί** = συνδετικό ρήμα, **ἱκανοί** = κατηγορούμενο).

4. Τό ὑποκείμενο τοῦ ρήματος μπαίνει πάντοτε σέ πτώση ὀνομαστική καί στόν ἴδιο ἀριθμό μέ τό ρήμα. Ἀλλά ἂν τό ὑποκείμενο εἶναι σέ πληθυντικό ἀριθμό καί σέ οὐδέτερο γένος, τότε τό ρήμα μπαίνει σέ ἐνικό ἀντί σέ πληθυντικό ἀριθμό: **Τά παιδιά παίζει** (ἀντί παίζουσιν).

Αὕτη ἡ συντακτική χρῆση λέγεται **ΑΤΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ**.

Γ'

1. Νά βρεθούν τά ὑποκείμενα τῶν ρημάτων στίς φράσεις Α2
2. Νά γραφοῦν οἱ ἐπόμενες φράσεις μέ ἀλλαγές σ' ὄλους τούς τύπους ἀπό τόν ἐνικό στόν πληθυντικό καί τό ἀντίστροφο: α) *Ἥμεῖς φυλάττομεν τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους.* β) *Οἱ θεοὶ οὕτως εἰσὶν ἐναντίοι τοῖς πολεμίοις.* γ) *Ὁ θεὸς τὸν ἀγαθὸν ἐκ τοῦ κινδύνου σφύζει.* δ) *Ὁ κυνηγὸς τὴν ἔλαφον ἐν τῇ ἀμπέλῳ εὐρίσκει.* ε) *Τοῦ γεωργοῦ τὰ τέκνα λέγουσιν ἡμεῖς τοὺς ἀγροὺς θεραπεύομεν καὶ φύλακες τοῦ πατρικοῦ οἴκου ἐσμέν.*
3. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τίς κατάλληλες λέξεις πού ὑπάρχουν στὴν παρένθεση καὶ στόν κατάλληλο τύπο:
 - α) *Οἱ ... τοὺς ... μετὰ τῶν ... διώκουσι.* (πολέμιος, νέος, σύμμαχος)
 - β) *Οἱ ἀνθρώποι τοὺς ... ἐν τοῖς ... καὶ πολλὰ ... αὐτοῖς...* .
(θεραπεύω (=λατρεύω), ναός, θεός, θύω (=θυσιάζω), πρόβατον)
 - γ) *Οἱ ... παρέχουσι πάντα τ' ἀγαθὰ τοῖς ... ἀντὶ (μέ γενική) ...* . (πόνος (=κόπος), θεός, ἄνθρωπος)
 - δ) *Οἱ τῶν ... πολλάκις μάταιοι ... Οἱ γὰρ ... ἀεὶ (=πάντα) οὐ ... καρπὸν.*
(πόνος, γεωργός, εἰμί, ἀγρός, φέρω)
 - ε) *Οἱ ... τὰ πρόβατα ..., διὸ (=γι'αὐτό) οἱ ... τοὺς ...* . (λύκος, γεωργός, λύκος, διώκω, ἀρπάζω)
4. Νά συμπληρωθοῦν κατάλληλα οἱ φράσεις καὶ νά βρεθοῦν τά κατηγορούμενα:
 - α) *Ἡ σιωπὴ τοῖς ... πολλάκις ...* . (νέος, κόσμος (=στολίδι), εἰμί)
 - β) *Τὰ πονηρὰ κέρδη ... ἠδονὰς μικράς, ἀλλὰ ὕστερον αἱ ἐξ αὐτῶν θλίψεις μακραὶ ...* . (ἔχω, εἰμί)
 - γ) *Οἱ ... τῷ ἀγνώστῳ ...* . (θύω, Ἀθηναῖοι, θεός)
5. Νά σχηματιστοῦν προτάσεις μέ τίς λέξεις πού ὑπάρχουν στὴν παρένθεση καὶ νά χαρακτηριστοῦν οἱ ὅροι τους:

α)	(οὐρανός, αἶθριος, εἰμί)
β)	(εἰμί, Σωκράτης, σοφός)
γ)	(φύλλον, πίπτω)
δ)	(διδάσκω, διδάσκαλος)
ε)	(στρατηγός, Κλέαρχος, εἰμί)

7. Τό παράδειγμα τῆς μέλισσας

Ὁ Ἰσοκράτης μέ τό λόγο του «πρός Δημόνικον», πού ἔχει τή μορφή ἐπιστολῆς, ἀπευθύνει συμβουλές χρήσιμες γιά τή ζωή στό νεαρό Δημόνικο, γιό τοῦ Κύπριου φίλου τοῦ Ἰπτόνικου.

A' 1. Ζεὺς Ἥρακλέα καί Τάνταλον γεννήσας, ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι καί πάντες πιστεύουσι, τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησε, τὸν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν. Τούτοις δεῖ παραδείγμασι χρώμενόν σ' ὀρέγεσθαι τῆς καλοκαγαθίας καί μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένους ἐμμένειν ἀλλὰ καί τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν καί τῶν ἄλλων σοφιστῶν, εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν, ἀναγιγνώσκειν. Ὡσπερ γάρ τὴν μέλιτταν ὀρῶμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσιν ἀφ' ἑκάστου δὲ τὰ βέλτιστα λαμβάνουσιν, οὕτω δεῖ καί τοὺς παιδείας ὀρεγομένους νεανίας μηδενὸς μὲν ἀπειρώσῃ ἐχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν.

(Ἰσοκρ. Πρὸς Δημόν. 50-52)

ταῖς μεγίσταις	μέ τίς ...
κολάζω	τιμωρῶ (ν.έ. κόλαση)
τούτοις παραδείγμασι χρώμενον	(τοῦ ρ. χρώμαι) ἔχοντας αὐτά γιά παράδειγμα
δεῖ	πρέπει
(σέ) ὀρέγεσθαι	νά ἐπιθυμεῖς πολὺ (τοῦ ρ. ὀρέγομαι)
τὰ εἰρημένα	ὅσα ἔχουν εἰπωθεῖ, οἱ λόγοι
ἐμμένο	μένω σταθερὸς
τὰ βέλτιστα	τὰ καλύτερα (ν.έ. βελτίωση)
σοφιστῆς	σοφός, συγγραφέας
εἰ	Βλ. Κεφ. 4
εἰρήκασιν(ν)	ἔχουν πεῖ
ὀρῶμεν	τοῦ ρ. ὀρῶ = βλέπω (Βλ. Κεφ. 1) (ν.έ. ὄρατός, ἀφορῶ)
ἐφ', ἀφ'	ἐπί, ἀπό (μπροστά ἀπό δασεῖα)
καθιζάνω	κάθομαι
οὕτω(ς)	Βλ. Κεφ. 4
μηδενὸς ἀπειρώσῃ ἔχω	τίποτε δέν ἀφήνω ἀδοκίμαστο

2. Νά μεταφραστοῦν οἱ φράσεις:

- α) Τῶν θεατῶν οἱ νέοι καὶ οἱ πρεσβῦται τοὺς νικητὰς ἐν τῷ γυμνασίῳ θαυμάζουσι.
- β) Σωκράτης ἐδίδασκε τὴν σωφροσύνην αἰτίαν τῆς εὐδαιμονίας εἶναι.
- γ) Οὗτοι θέλουσι τὴν πόλιν ἀπὸ θαλάττης εἰς θάλατταν τειχίζειν.
- δ) Ὁ στρατηγὸς λέγει τοῖς στρατιώταις ὅτι δεῖ τὰς ἀμάξας κατακαίειν.
- ε) Ἄθηναῖοι κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον στρατεύουσι μεθ' ἅπαντος τοῦ περσικοῦ.

στρατεύω = ἐκστρατεύω

Β'

1. Α' κλίση οὐσιαστικῶν
2. Ἀπαρέμφατο τοῦ ἔνεστ. ἐνεργητ. φωνῆς καὶ τοῦ εἰμί
3. Τὰ εἶδη τοῦ ἀπαρεμφάτου
4. Μετάφραση γενικῆς καὶ δοτικῆς
5. Ἐκθλιψη

1. Ἡ Α' κλίση περιλαμβάνει ὀνόματα μόνο ἄρσενικά καὶ θηλυκά, πού ἔχουν τὶς ἀκόλουθες καταλήξεις:

Ἄρσενικά		Ἐνικός		Πληθυντικός	
		Θηλυκά		Ἄρσενικά	Θηλυκά
-ας	-ης	-α	-η	-αι	
	-ου	-ας ἢ	-ης-ης	-ων	
-α	-η	-α ἢ	-η -η	-αις	
-αν	-ην	-αν	-ην	-ας	
-α	-η (ἢ -α)	-α	-η	-αι	

- Ἀπὸ τὰ ἄρσενικά σέ -ης ἔχουν κλητική σέ **-ᾶ** ὅσα τελειώνουν:
- α) σέ **-της, ὦ πολῖτα**
 - β) σέ **-άρχης, -μέτρης** κτλ. (δηλαδή μέ δεύτερο συνθετικό ρῆμα), **ὦ γυμνασιάρχα**

γ) **τά ἔθνικά**, ὡ *Πέρσα*.

- Τά θηλυκά σέ -α πού ἔχουν πρὶν ἀπὸ τὴν κατάληξη σύμφωνο (ἐκτός ἀπὸ ρ) τρέπουν στὴ γενική καὶ δοτική ἐνικοῦ τό -α σέ -η:
τῆς χώρας, τῆς σοφίας ἀλλὰ τῆς γλώσσης
τῆ χώρα τῆ σοφία ἀλλὰ τῆ γλώσση
 - Στόν πληθυντικό οἱ καταλήξεις ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν εἶναι ἴδιες.
 - Ἡ γενική τοῦ πληθυντικοῦ τονίζεται πάντα στὴ λήγουσα καὶ παίρνει περισπωμένη: τῶν ταμῶν, τῶν στρατιωτῶν.
 - Ἡ κατάληξη -ας στὴν Α΄ κλίση πάντα εἶναι **μακρόχρονη**: τούς στρατιώτας, τῆς χώρας, τὰς χώρας, τὰς γλώσσας.
2. Τό ἀπαρέμφατο τοῦ ἐνεστώτα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν βαρύτερων ρημάτων στὴν ὀριστική ἔχει κατάληξη **-ειν**: *μανθάνειν*.
Τό ἀπαρέμφατο τοῦ ἐνεστώτα στὴν ὀριστική τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος **εἶμι** εἶναι : **εἶναι**.
3. Κάθε ἀπαρέμφατο μεταφράζεται μέ:
- α) **ὄτι** καὶ τό ἀντίστοιχο ρῆμα καὶ λέγεται **ΕΙΔΙΚΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ**: **εἶναι** = ὄτι εἶναι
 - β) **νά** καὶ τό ἀντίστοιχο ρῆμα καὶ λέγεται **ΤΕΛΙΚΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ**: **τειχίζειν** = νά περιτειχίζουν.
4. Ἡ γενική συχνά μεταφράζεται μέ **ἀπὸ + αἰτιατική** π.χ. τοιούτων ἐστὲ προγόνων (Κεφ. 1), τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν.
Ἡ δοτική, συχνή στὴν ἀρχαία γλώσσα, μεταφράζεται μέ **σέ + αἰτιατική** (ἢ καὶ μέ ἄλλες προθέσεις: **γιά, μέ** κτλ. + **αἰτιατ.**) π.χ. **ἐμμένειν τοῖς εἰρημένοις** (= μένω σταθερός στοὺς λόγους), **ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν** (= τόν τιμώρησε μέ τίς μεγαλύτερες τιμωρίες).
5. Κατὰ τὴν **ἐκθλιψη** – δηλαδή τὴν ἀποβολή τοῦ τελικοῦ βραχύχρονου φωνήεντος μιᾶς λέξης ἐμπρὸς ἀπὸ τό ἀρχικό φωνῆεν τῆς ἀκόλουθης– ἂν ἀπομένει στό τέλος τῆς λέξεως ἄφωνο ψιλό (κ, π, τ) καὶ ἢ ἀκόλουθη λέξη δασύνεται, τότε τό ψιλό τρέπεται στό ἀντίστοιχο δασύ: **κ** σέ **χ**, **π** σέ **φ**, **τ** σέ **θ** λ.χ. *ὕφ' ἡμῶν* (= ὑπὸ ἡμῶν), *καθ' ἑαυτόν* (= κατὰ ἑαυτόν).

Γ

1. Νά γίνει εκθλιψη στίς λέξεις:
παρά ἐμοῦ, ὅτε ἤλθεν, ἐπὶ αὐτοῦ, ὑπὸ ἄλλου, ἀπὸ ἡμῶν, ὑπὸ ἐνός, κατὰ ἡμῶν, ἀλλὰ ἐγώ, ἀπὸ ἐκείνου, ὑπὸ ἀρπαγῆς.
2. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τά κατάλληλα ρήματα, πού ὑπάρχουν στήν παρένθεση, καί στόν κατάλληλο τύπο:
(πράττω, λέγω, κολάζω, θαυμάζω, εἰμί, σφίζω, φυλάττω, ἔχω).
α) *Τοὺς ἀδίκους δεῖ ...*
β) *Πολλά μὲν ..., ὦ νεανία, ὀλίγα δὲ ...*
γ) *Πόθεν ... ὦ ξένε;*
δ) *Ἡμεῖς τοὺς νικητὰς ... καὶ ἡμεῖς ὁμοίως νικηταὶ ... ἐθέλομεν.*
ε) *Οὗτοι λέγουσι ταῦτα πάντα τεχνάσματα ... τῶν πολεμίων.*
στ) *Τοὺς ὄρκους δεῖ Οὕτω τοὺς θεοὺς συμμάχους ...*
3. Νά ἀναφερθοῦν μερικά παραδείγματα τῆς ν.έ. στά ὁποῖα χρησιμοποιεῖται μέ τίς ἀκόλουθες λέξεις δοτική: *αὐτόφωρο, καιρός, θεός, κοντός (= κοντάρι), τά μετρητά.*
4. Νά μεταφραστοῦν οἱ γενικές καί δοτικές:
Τῶν πολιτῶν οἱ ἄριστοι ἐπαινοῦνται.
Τοῖς ὀργάνοις τοῦ ἐργαστηρίου ἀσκούμεθα.
Τοῖς καλοῖς λόγοις τέρπομαι.
Ξενοφῶν ἐστιν εἰς τῶν τοῦ Σωκράτους μαθητῶν.
Οἱ ἄνθρωποι πολλάκις ἀγνοίᾳ ἀμαρτάνουσιν.
5. Νά τραποῦν ἀπὸ τόν ἐνικό στόν πληθυντικό καί ἀντίστροφα:
α) *Οἱ μῦθοι λέγουσιν ὅτι οἱ θεοὶ τοὺς κακοὺς ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις κολάζουσιν.*
β) *Ὁ θεατῆς ἐν τῷ γυμνασίῳ τὸν νικητὴν θαυμάζει.*
γ) *Ἡ θύελλα ἐν τῇ θαλάττῃ φόβον τῷ ἀνθρώπῳ φέρει.*
δ) *Ἀγαθὸς εἶ, ὦ νεανία, καὶ ἀγαθὰ ἔργα πράττεις.*
6. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τίς κατάλληλες λέξεις πού ὑπάρχουν στήν παρένθεση καί νά τεθοῦν στόν κατάλληλο τύπο:
α) *Οἱ Ἀθηναῖοι νομίζουσι τοὺς ... ψυχὴν τῆς ...* . . . (πολιτεία, εἰμί, πολίτης)
β) *Οἱ ... τοὺς νέους δι' ἀχαριστίαν ἰσχυρῶς ...* . (κολάζω, Πέρσης)
γ) *Σωκράτης οὐκ ἐθέλει τοὺς δικαστὰς... ἀλλὰ ... τὴν ἀλήθειαν μεγίστην δύναμιν ...* . (νομίζω, ἔχω, κολακεύω)
7. Νά βρεθοῦν λέξεις τῆς ν. έ. πού ἔχουν τὴν ἴδια ρίζα μέ τίς ἀκόλουθες λέξεις τῆς ἀρχαίας:
ποιῶ, κολάζω, ὀρέγομαι, ἀναγινώσκω, ὄρω, καθίζανω.

8. Ἡ ἀρετή καί ὁ Ἡρακλῆς

Ὁ Σωκράτης σέ μιά συζήτησή του μέ τόν Ἀρίστιππο τόν Κυρηναῖο γιά τήν ἀνατροφή τῶν νέων ἀναφέρει τό μῦθο τοῦ σοφιστή Προδίκου γιά τή συνάντηση τοῦ Ἡρακλῆ μέ τήν Ἀρετή καί τήν Κακία, ὅταν ὁ Ἡρακλῆς, ἔφηβος πιά, σκεφτόταν ποῖό δρόμο νά διαλέξει στή ζωή του. Στήν περικοπή μιλάει ἡ Ἀρετή.

A' 1. Ἐγὼ σύνειμι μὲν θεοῖς, σύνειμι δὲ ἀνθρώποις τοῖς ἀγαθοῖς· ἔργον δὲ καλὸν οὔτε θεῖον οὔτ' ἀνθρώπειον χωρὶς ἐμοῦ γίνε-
ται. Τιμῶμαι δὲ μάλιστα πάντων καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ
ἀνθρώποις οἷς προσήκει, ἀγαπητὴ μὲν συνεργὸς τεχνίταις, πι-
στή δὲ φύλαξ οἴκων δεσπόταις, εὐμενὴς δὲ παραστάτις οἰκέ-
ταις, ἀγαθὴ δὲ συλλήπτρια τῶν ἐν εἰρήνῃ πόνων. Ὑπνος δὲ
τοῖς ἐμοῖς φίλοις πάρεστιν ἠδίων ἢ τοῖς ἀμόχθοις, καὶ οὔτε
ἀπολείποντες αὐτὸν ἄχθονται οὔτε διὰ τοῦτον μεθιάσι τὰ
δέοντα πράττειν. Καὶ οἱ μὲν νέοι τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαί-
νοις χαίρουσιν, οἱ δὲ γεραίτεροι ταῖς τῶν νέων τιμαῖς ἀγάλλον-
ται.

(Ξενοφ. Ἀπομν. 2, 1, 32)

σύν-ειμι + (δοτική)

μάλιστα πάντων

οἷς

παραστάτις, ἡ

οἰκέτης

συλλήπτρια

πάρειμι

ἠδίων

ἢ

ὁ, ἡ ἀμόχθος, τὸ -ον

ἀπολείπω

ἄχθομαι

μεθιάσι

τὰ δέοντα

γεραίτερος

ἀγάλλομαι

συναναστρέφομαι

περισσότερο ἀπὸ ὄλους

σέ ὅσους (ἀναφ. ἀντων. ὅς, ἡ, ὅ)

βοηθός

δοῦλος

συμβοηθός

εἶμαι κοντά, φτάνω

πιό εὐχάριστος

παρὰ (βλ. κεφ. 4)

αὐτός πού δέ μοχθεῖ, ὁ ξεκούραστος

ἐγκαταλείπω, ἀφήνω

στενοχωριέμαι, ἀγαναχτῶ

ἀφήνουν, ἀμελοῦν

ὅσα πρέπει

ὁ γεροντότερος (βλ. κεφ. 4: οἱ πρεσβύτεροι)

εὐφραίνομαι, χαίρομαι

2. Νά μεταφραστούν οί ἐπόμενες φράσεις:

- α) Λέγεται τούς Χαλδαίους ἐλευθέρους καί ἀλκίμους εἶναι.
β) Αἱ ἐν ταῖς κόμαις τῶν Ἀρμενίων οἰκίαι κατάγειοι, αἱ δὲ εἰσοδοὶ τοῖς ὑποζυγίοις ὀρυκταὶ ἦσαν.
γ) Οἱ τοῦ ἀγαθοῦ κριτοῦ καλοὶ λόγοι πείθουσι τοὺς πολίτας.
δ) Ὁ κῆρυξ ἐρωτᾷ· τίς βούλεται ἀγορεύειν;
ε) Ὡ ἐλέφαν, ὡς μέγας εἶ!
στ) Γίγνεσθε, ὦ στρατιῶται, πρόθυμοι καί ἀγαθοὶ ἄνδρες.

ἀλκιμος = δυνατός, γενναῖος
κατάγειος = ὑπόγειος

ὑποζύγιον = ζῶο δεμένο σέ ἄμαξα
ὀρυκτός = σκαμμένος

Β'

1. Ἐπίθετα δευτερόκλιτα
2. Τά εἶδη τῶν προτάσεων
3. Σχῆμα ὑπερβατό

1. Τά δευτερόκλιτα ἐπίθετα εἶναι **τρικατάληκτα** καί **δικατάληκτα**.

- α) **Στά τρικατάληκτα** οἱ καταλήξεις στήν ὄνομο. ἐνικ. εἶναι:
Ἄρσ. -ος *καλός, πλούσιος, μικρός*
Θηλ. -η ἢ -α (*ἂν ὑπάρχει πρὶν ἀπὸ τὴν κατάληξη φωνῆν ἢ ρ*) *καλή, πλούσια, μικρά*
Οὐδ. -ον *καλόν, πλούσιον, μικρόν*
- β) **Στά δικατάληκτα**
Ἄρσ. καί θηλ. -ος *ὁ, ἡ ἐνδοξος*
Οὐδ. -ον *τό ἐνδοξον*

Δικατάληκτα ἐπίθετα εἶναι:

- α) **Τά περισσότερα σύνθετα σέ -ος:** *ὁ, ἡ ἐνδοξος, ὁ, ἡ κατάγειος*
β) **Τά ἐπίθετα σέ -ειος, -ιος, -ιμος:** *ὁ, ἡ βόειος, ὁ, ἡ δοκιμος*
γ) **Τά ἐπίθετα βάρβαρος, ἡμερος, ἡμερος, ἡσυχος** κτλ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ:

Τό θηλυκό ἀπὸ τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα, πού κλίνεται κατὰ τὴν Α' κλίση, στήν ὀνομαστική, γενική καί κλητική τοῦ πληθυντικοῦ τονίζεται ὅπως καί τό ἀρσενικό: *ὁ βέβαιος, ἡ βεβαία ἀλλά οἱ βέβαιοι, αἱ βεβαίαι, τῶν βεβαίων* κτλ.

2. Ὅπως καὶ στά νέα ἑλληνικά τὰ εἶδη τῶν προτάσεων κατὰ τὸ περιεχόμενο εἶναι:

Προτάσεις κρίσεως, ἐπιθυμίας, ἐρωτηματικές, ἐπιφωνηματικές.

3. Ἡ σειρά τῶν λέξεων στά ἀρχαῖα ἑλληνικά δέν εἶναι πάντα ὅπως στά νέα λ.χ. μεταξύ τοῦ ἀρθροῦ καὶ τοῦ ὀνόματος συχνά παρεμβάλλεται μία λέξη ἢ δύο λέξεις (ἢ Ἄθηναίων πολιτεία, τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαινοῖς) κτλ. (σχῆμα ὑπερβατό). Γι' αὐτό στή μετάφραση οἱ λέξεις πρέπει νά μπαίνουν στή σειρά πού εἶναι κανονική γιά τὰ νέα ἑλληνικά.

Γ'

1. Νά τεθοῦν στίς πλάγιες πτώσεις:
ἐλεύθερος καὶ ἄλκιμος, φανερά ὁδός, οἰκία κατάγειος, ὀρυκτὴ εἰσδοδος, ἀγαθός κριτής.
2. Νά τεθοῦν στόν κατάλληλο τύπο μέ τὸ ἄρθρο τὰ ἐπίθετα πού βρίσκονται στήν παρένθεση:
α) ... ἀνθρώπους, ... ζωῆς (τίμιος, ἔντιμος)
β) ὀπλοφορίαί, θαλάττη (παράνομος, ἥρεμος)
γ) χώραις, ζώοις (βάρβαρος, ἡμερος)
δ) καὶ νόμων, πολίτας (θεῖος, ἀνθρώπειος, γενναῖος)
ε) ἄρτοις, ὁδοῦ (κρίθινος, φανερός)
3. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τίς κατάλληλες λέξεις πού ὑπάρχουν στήν παρένθεση καὶ στόν κατάλληλο τύπο:
α) Ἐν ταῖς ... Ἀθήναις αἱ μὲν τῶν ἰδιωτῶν οἰκίαι μικραὶ καὶ..., οἱ δὲ δημόσιοι οἰκοὶ ... τε καὶ ... ἦσαν. (ἀρχαῖος, ταπεινός, ὑψηλός, καλός (= ὠραῖος))
β) Οἱ γαυργῶν πόνοι πολλάκις ... εἰσιν, ἐπειδὴ ... ζῶα τοὺς καρπούς διαφθεύρουσι. (βλαβερός, μάταιος)
γ) Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Βαβυλῶνι στοαὶ ... καὶ κῆποι ... καὶ περίπατοι ... ἦσαν. (τερπνός, ἀνθηρός, περιλαμπρός)
4. Νά τεθοῦν οἱ λέξεις κατὰ τὸ ὑπερβατό σχῆμα:
τὸ ἔργον ἐν πολέμῳ, ὁ ἐπαινος τῶν πρεσβυτέρων, τὰ πράγματα τῆς πόλεως, τοῦ Ξέρξου ἢ στρατιά, οἱ παῖδες τοῦ Ξενοφώντος.

9. Ἡ δύναμη τῆς μαθήσεως καὶ τῆς μελέτης

Ὁ Ξενοφώντας στό ἔργο του «Ἀπομνημονεύματα» προσπαθεῖ νά ἀποκαταστήσει τή φήμη τοῦ δασκάλου του, πού εἶχε κατηγορηθεῖ καί θανατωθεῖ ἄδικα, καί παρουσιάζει συζητήσεις τοῦ Σωκράτη μέ διάφορα πρόσωπα γιά θέματα σχετικά μέ τήν ἀρετή.

Στό 9ο κεφάλαιο τοῦ 3ου βιβλίου ὁ συγγραφεύς ἀναφέρει τίς ἀπόψεις τοῦ Σωκράτη γιά ὀρισμένες ἔννοιες, ὅπως ἀνδρεία, σοφία, φθόνος, εὐτυχία κτλ.

Α' 1. Πάλιν δὲ ἐρωτώμενος ὁ Σωκράτης ἢ ἀνδρεία πότερον εἶη διδακτὸν ἢ φυσικόν, οἶμαι μὲν, ὥσπερ σῶμα σώματος ἰσχυρότερον πρὸς τοὺς πόνους φύεται, οὕτω καὶ ψυχὴν ψυχῆς ἐρρωμενεστέραν πρὸς τὰ δεινὰ φύσει γίνεσθαι· ὁρῶ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς νόμοις τε καὶ ἔθεσι τρεφομένους πολὺ διαφέροντας ἀλλήλων τόλμη. Νομίζω μέντοι πᾶσαν φύσιν μαθήσει καὶ μελέτῃ πρὸς ἀνδρείαν αὐξεσθαι· δῆλον μὲν γὰρ ὅτι Σκύθαι καὶ Θραῖκες οὐ βούλονται ἀσπίδας καὶ δόρατα λαβόντες Λακεδαιμονίοις διαμάχεσθαι· φανερόν δ' ὅτι Λακεδαιμόνιοι οὐτ' ἂν Θραξὶ πέλταις καὶ ἀκοντίοις οὔτε Σκύθαις τόξοις ἐθέλουσι διαγωνίζεσθαι. Ἐκ δὲ τούτων δῆλόν ἐστιν ὅτι πάντας χρῆ ἐν οἷς βούλονται ἀξιόλογοι γίνεσθαι, ταῦτα καὶ μανθάνειν καὶ μελετᾶν.

(Ξενοφ. Ἀπομν. 3, 9, 1-3)

πότερον

εἶη

οἶμαι καὶ οἴομαι

ἔφη

πόνος

φύομαι

ἐρρωμενεστερος

ἔθεσι

αὐξομαι

δῆλον

ἢ πέλται

ποιό ἀπό τά δύο (πβ. Κεφ. 2, ὀπότεροι)

εἶναι (εὐκτική ἔνεστ. τοῦ ρ. εἰμί)

νομίζω, φαντάζομαι

εἶπε (πβ. Κεφ. 4 φησί)

κόπος (ν. ἔ. φυγόπονος, γεωπόνος)

γίνομαι ἀπό τή φύση

πιό δυνατός (ν. ἔ. ρωμαλέος, ἄρρωστος)

συνήθεια, δοτ. πληθ. τοῦ οὐσιαστ. τό **ἔθος**

(πβ. ν. ἔ. τό ἔθιμο)

αὐξάνομαι

φανερὸ (ν. ἔ. δηλώνω, ἀδήλωτος)

μικρὴ ἐλαφριά ἀσπίδα

2. Νά μεταφραστούν οί ἐπόμενες φράσεις:

- α) Τὸν ἄνθρωπον χρηὶ παρασκευάζεσθαι πρὸς τὰς ὑπὸ τῶν θεῶν παρεχομένης ἀτυχίας.
- β) Ὅργιζεσθε μὲν, ὦ νέοι, πολλάκις, ἀλλὰ γίνεσθε σοφώτεροι τῇ ἐμπειρίᾳ διδασκόμενοι.
- γ) Οἱ Αἰγινήται λέγουσιν οὐκ εἶναι αὐτόνομοι.
- δ) Οἱ Σπαρτιάται βούλονται διὰ τοῦ πεδίου πρὸς τὴν πόλιν πορεύεσθαι.
- ε) Ἀναξαγόρας τὸν ἥλιον λίθον φησὶν εἶναι.
- στ) Οἱ πολῖται οἴονται τὰ ξύλινα τείχη σωτηρίαν εἶναι τῇ πόλει.

Β'

- 1. Ἐνεστώτας τῆς μέσης φωνῆς στήν ὀριστική, στό ἀπαρέμφατο καί στή μετοχή
- 2. Τό ὑποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου

1. Ὁ ἐνεστώτας μέσης φωνῆς στήν ὀριστική διαφέρει ἀπό τόν ἴδιο χρόνο τῆς νέας ἑλληνικῆς στό β' ἐνικό πρὸς. καί στό α' καί β' πληθ.

Ἐνικός	Πληθυντικός
τρέφ-ομαι	τρέφ-όμεθα (ν.ἑ. τρέφόμεσθε)
τρέφ-η ἢ εἰ (ν. ἑ. τρέφεσαι)	τρέφ-εσθε (ν. ἑ. τρέφεσθε)
τρέφ-εται	τρέφ-ονται

Ὁ ἐνεστώτας μ.φ. στό ἀπαρέμφατο εἶναι:

τρέφ-εσθαι

καί στή μετοχή: **τρέφ-όμενος**

τρέφ-ομένη

τρέφ-όμενον

Ἡ μετοχή κλίνεται ὡς ἐπίθετο δευτερόκλιτο μέ τρία γένη (Βλ. Κεφ. 8).

2. Τό ὑποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου δέν τό βρίσκουμε μόνο σέ ὀνομαστική, ὅπως συμβαίνει μέ τό ρῆμα, ἀλλά καί σέ **αἰτιατική**. Τό ὑποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου βρίσκεται:

- α) Σέ ὀνομαστική, ὅταν τό ἀπαρέμφατο καί τό ρῆμα, ἀπό τό ὁποῖο ἐξαρτᾶται, ἔχουν τό ἴδιο ὑποκείμενο (**ταυτοπροσωπία**):
Σκύθαι βούλονται διαμάχεσθαι.
- β) Σέ αἰτιατική, ὅταν τό ἀπαρέμφατο καί τό ρῆμα δέν ἔχουν τό ἴδιο ὑποκείμενο (**ἐτεροπροσωπία**): *Οἶμαι ψυχῆν γίνεσθαι ἔρρωμενεστέραν.*

Γ'

1. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τίς κατάλληλες λέξεις πού ὑπάρχουν στήν παρένθεση καί νά τεθοῦν στόν κατάλληλο τύπο:
 - α) *Ὁ στρατιώτης οὐκ ... τῷ στρατηγῷ ...* (πειθομαι, ἐθέλω)
 - β) *Πολλοί Πέρσαι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου ...* (διώκομαι (μετοχή), φονεύομαι)
 - γ) *Σωκράτης λέγει... πηγὴν καὶ αἰτίαν τῆς εὐδαιμονίας ...* (εἰμί, σωφροσύνη)
 - δ) *Ὁ ... ἐθέλει τοῖς νέοις τὴν ...* (διδάσκω, ἀρετή, διδάσκαλος)
 - ε) *Ἀγασίλαος ... τοὺς στρατιώτας καλῶς παρασκευάζεσθαι κωλύει τούτους ταύτη τῇ ἡμέρᾳ ...* (μάχομαι, βούλομαι (μετοχή))
2. Νά σχηματίσετε φράσεις μέ τίς ἀκόλουθες λέξεις στόν κατάλληλο τύπο:
 - α) *βούλομαι, διδάσκομαι, ὁ μαθητής*
 - β) *νομίζω, Κύρος, βλάπτομαι, ὁ πολέμος (πληθ.)*
 - γ) *τὸ παιδίον (πληθ.), βούλομαι, διακωνίζομαι, οἱ νέοι (πληθ.)*
3. Νά μποῦν στίς πλάγιες πτώσεις:
σφζόμενος ἄνθρωπος, θηρευομένη ἔλαφος, φυόμενον δένδρον.
4. Πῶς θά μπορούσαν νά διατυπωθοῦν οἱ φράσεις τοῦ κειμένου Α2 ἂν ἄρχιζαν:
 - α) *Ὀργίζη μὲν ὦ νέε, ἀλλὰ...*
 - β) *Ὁ Αἰγινήτης ...*
 - γ) *Ὁ Σπαρτιάτης ...*
5. Νά βρεθοῦν λέξεις (οὐσιαστικά, ἐπίθετα, ρήματα) τῆς νέας ἑλληνικῆς πού ἔχουν τό ἴδιο θέμα μέ τίς λέξεις:
φύομαι, ἀδζομαι, διακωνίζεσθαι, δῆλον.

10. Οἱ συμφορές πού προξένησε ὁ Ἄγοράτος

Ἡ Λυσίας στό λόγο του «Κατά Ἄγοράτου ἐνδείξεως» κατηγορεῖ τόν Ἄγοράτο ὅτι ὑπηρετώντας τούς ὀλιγαρχικούς εἶχε γίνει αἴτιος τοῦ θανάτου δημοκρατικῶν πολιτῶν μέ τίς καταγγελίες του. Τό λόγο τόν ἐκφωνεῖ πρὸς τούς δικαστές τῆς Ἡλιαίας ὁ ἀδελφός ἐνός ταξίαρχου πού εἶχε ἐκτελεστεῖ καί ζητᾶ τή δίκαιη καί παραδειγματική τιμωρία τοῦ Ἄγοράτου.

Α' 1. Οὗτοι μὲν τοίνυν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὑπ' Ἄγοράτου ἀπογραφέντες ἀπέθανον. Ἄνιῶμαι μὲν οὖν ὑπομιμνήσκων τὰς γεγενημένας συμφορὰς τῇ πόλει, ἀνάγκη δ' ἐστίν, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἐν τῷ παρόντι καιρῷ. Ἴστε μὲν γάρ τοὺς ἐκ Σαλαμῖνος τῶν πολιτῶν κομισθέντας, οἳοι ἦσαν καί ὅσοι, καί οἳῳ ὀλέθρῳ ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἀπώλοντο· μέμνησθε δὲ καί τοὺς ἐνθάδε διὰ τὰς ἰδίας ἐχθρας ἀπαγομένους εἰς τὸ δεσμοκτήριον· οἱ οὐδὲν κακὸν τὴν πόλιν ποιήσαντες ἠναγκάζοντο αἰσχίστῳ καί ἀκλεεστάτῳ ὀλέθρῳ ἀπόλλυσθαι, οἱ μὲν γονέας πρεσβύτας καταλιπόντες, οἱ ἠλιζον ὑπὸ τῶν σφετέρων αὐτῶν παίδων γηροτροφηθέντες ταφήσεσθαι, οἱ δὲ ἀδελφὰς ἀνεκδότους, οἱ δὲ παῖδας μικροὺς πολλῆς ἐτι θεραπειᾶς δεομένους.

(Λυσία Κατὰ Ἄγορ. 43-45)

τοίνυν	λοιπόν
ἀπογράφομαι	καταγράφομαι στόν κατάλογο (πού δόθηκε στοὺς Τριάκοντα τυράννους)
ἀνιῶμαι	λυποῦμαι, στενοχωριέμαι (ν. ἐ. ἀνιαρός)
ὑπομιμνήσκω	ὑπενθυμίζω
ἴστε	τοῦ ρ. οἶδα = γνωρίζω
κομίζομαι	μεταφέρομαι
ἀπώλοντο	τοῦ ρ. ἀπ-όλλυμαι = χάνομαι, καταστρέφομαι (πβ. ὀλεθρος)
μέμνημαι	θυμᾶμαι
ἐνθάδε	ἐδῶ
ἀπάγω	ὀδηγῶ (ν. ἐ. ἀπαγωγή)
ἀκλεεστάτος	ἐντελῶς ἄδοξος
σφέτερος, -α, -ον	δικός τους
γηροτροφῶ	γεροκομῶ
ἀνεκδοτος, ὁ, ἡ, -ον	ἀνύπαντρος
θεραπεία	περιποίηση, φροντίδα
δέομαι	ἔχω ἀνάγκη, παρακαλῶ

2. Νά μεταφραστοῦν οἱ ἐπόμενες φράσεις:

- α) Ἡ δὲ κρίσις τοιαύτη ἐγένετο, οἷαν καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ (= ἑσεῖς οἱ ἴδιοι) ἐπίστασθε.
- β) Οὐκ ἔστιν ὄρῶν ὀπόσοι εἰσὶν οἱ πολέμοι.
- γ) Λύσανδρος ἀπέδωκε τὴν πόλιν Αἰγινήταις, ὅσους ἐδύνατο πλείστους αὐτῶν ἀθροίσας.
- δ) Πολεμήσομεν ὀπότερον μὴ δέχεται ταύτην τὴν εἰρήνην.

ἡ κρίσις = ἡ δίκη

Β'

1. Ἀναφορικές ἀντωνυμίες
2. Συλλαβές - Συλλαβισμός

1. Οἱ πῶς συνηθισμένες ἀναφορικές ἀντωνυμίες τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς εἶναι:
 - α) ὅς, ἦ, ὅ (ὁ ὁποῖος, αὐτός πού)
 - β) ὅσπερ, ἦπερ, ὅπερ (αὐτός ἀκριβῶς πού)
 - γ) ὀπότερος, ὀπότερα, ὀπότερον (ὁποῖος ἀπὸ τούς δύο)
 - δ) ὅσος, ὅση, ὅσον
 - ε) ὀπόσος, ὀπόση, ὀπόσον (ὅσος)
 - στ) οἷος, οἷα, οἷον (τέτοιος πού) κτλ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- Ὅλες οἱ ἀναφορικές ἀντωνυμίες ἀρχίζουσι ἀπὸ **φωνῆν** καὶ παίρνουσι **δασειά**.
- Οἱ ἀναφορικές ἀντωνυμίες (ἐκτός ἀπὸ τὴν **ὄστις, ἦτις, ὄ,τι** πού θά δοῦμε ἀργότερα) κλίνονται σάν δευτερόκλιτα ἐπίθετα τρικατάληκτα (**Προσοχή:** ἡ **ὄς, ἦ, ὅ** χωρὶς τὸ τελικό **-ν** στό οὐδέτερο).
- Ἡ ἀντωνυμία **ὄσπερ, ἦπερ, ὅπερ** κλίνεται ὅπως ἡ ἀντωνυμία **ὄς, ἦ, ὅ**, ἐνῶ τὸ μόριο **πέρ** μένει ἀκλιτο καὶ δέν ἐπηρεάζει τὸν τονισμό: **ἦπερ, οἶπερ**.
- Ἡ ἀντωνυμία **ὄς, ἦ, ὅ** στήν ἀρχὴ περιόδου ἢ ἡμιπεριόδου μεταφράζεται σάν δεικτική (**αὐτός, -ἦ,-ό**).

2. Μιά συλλαβή λέγεται:

α) **Μακρόχρονη**, ἂν ἔχει μακρόχρονο φωνῆεν ἢ δίφθογγο: **χαί-ρω**

β) **Βραχύχρονη**, ἂν ἔχει βραχύχρονο φωνῆεν: **νέ-ος**

γ) **Θέσει μακρόχρονη**, ἂν ἔχει βραχύχρονο φωνῆεν καί ὕστερα ἀπ' αὐτό δύο ἢ περισσότερα σύμφωνα ἢ ἓνα διπλό (ζ, ξ, ψ): **σε- μνός, ἐ-χθρός, τό-ξον**.

Οἱ κανόνες συλλαβισμοῦ τῆς νέας ἐλληνικῆς ἰσχύουν καί γιά τήν ἀρχαία μέ δύο διαφορές:

α) Οἱ σύνθετες λέξεις χωρίζονται στά συνθετικά μέρη τους: **ἐξ-έρχομαι, σύν-οδος**.

Ἄλλά ἂν τό *α'* συνθετικό ἔχασε στή σύνθεση τό τελικό φωνῆεν, τότε συλλαβίζονται σάν ἀπλές λέξεις: **ἀ-πέρχομαι (ἀπό-έρχομαι), κἀ-θοδος (κατά-όδος)**.

β) Στήν ἀρχαία ἐλληνική τά συμπλέγματα **γμ, χμ, θμ, τν, φν, δέ ν** χωρίζονται στό συλλαβισμό, γιατί ἀντιστοιχοῦν μέ τά συμπλέγματα **κμ, τμ, θν, πν**, ἀπό τά ὁποῖα ἀρχίζουν ἐλληνικές λέξεις: **τά-γμα, δρα-χμή**, (κμητός = κατεργασμένος), **βα-θμός** (τμήμα), **φά-την** (θνητός), **δά-φνη** (πνοή).

Γ'

1. Νά μποῦν οἱ κατάλληλες ἀναφορικές ἀντωνυμίες:

α) *Τοῦτ' ἔστι τὸ πλοῖον ...* (πού) *εἰς Δήλον οἱ Ἀθηναῖοι πέμποσιν.*

β) *Τοιοῦτός ἐστιν οὗτος ...* (τέτοιος πού) *μὴ βούλεσθαι πολλοὺς ἀποκτείνειν.*

γ) *Οὗτός ἐστιν ...* (πού) *τοὺς στρατηγοὺς ἀπέκτεινε.*

δ) *Πῶς οὖν ἔνοχος ἐστὶ Σωκράτης τῇ γραφῇ; ...* (αὐτός) *φανερὸς ἐστὶ θεραπεύων τοὺς θεοὺς.*

2. Νά σχηματιστοῦν προτάσεις μέ τίς ἀκόλουθες λέξεις στόν κατάλληλο τύπο:

α) *Κύριος, ὅς, ἀγαπᾷ, παιδεύει.*

β) *ὀφθαλμός, τὰ πάντα, Δίκη, ὄρᾱ, ἔστι (=ὑπάρχει), ὅς.*

γ) *διδασκαλεῖον, ἐν τοῖς, ὅσος, νέος, εἰμί, μουσική, μανθάνω.*

3. Νά γραφοῦν στίς πλάγιες πτώσεις οἱ ἀναφορικές ἀντωνυμίες: *ὅς, ἧ, ὁ, - οἴος, οἶα, οἶον, - ὅσπερ, ἧπερ, ὅπερ, - ὅσος, ὅση, ὅσον.*

4. Νά συλλαβιστοῦν οἱ ἀκόλουθες λέξεις καί νά βρεθοῦν οἱ θέσει μακρόχρονες συλλαβές: *ἄνδρες, ἀπογραφέντες, ταῦτα, ἐπέτρεψαν, ἀπάχω, ἐξαιφνης.*

11. Ψυχρή υποδοχή ἀγγελιοφόρου στὴν Ἀθήνα

Τὸ ἀπόσπασμα ἀναφέρεται στὰ γεγονότα ἀμέσως μετὰ τὴ μάχη στὰ Λεύκτρα τῆς Βοιωτίας, τὸ 371 π.Χ., ὅπου οἱ Λακεδαιμόνιοι νικήθηκαν ἀπὸ τοὺς Θηβαίους. Ἡ συμφορὰ γιὰ τοὺς Σπαρτιάτες ἦταν μεγάλη.

Α' 1. Οἱ δὲ Θηβαῖοι εὐθύς μετὰ τὴν μάχην ἔπεμπον εἰς Ἀθήνας ἄγγελον ἑστεφανωμένον καὶ ἅμα μὲν τῆς νίκης τὸ μέγεθος ἔφραζον, ἅμα δὲ βοηθεῖν ἐκέλευον. Τῶν δὲ Ἀθηναίων ἡ βουλὴ ἐτύγχανεν ἐν ἀκροπόλει καθημένη. Ἐπεὶ δ' ἤκουσαν τὸ γεγενημένον, ὅτι μὲν σφόδρα ἠνιάθησαν, πᾶσι δῆλον ἦν· οὔτε γὰρ ἐπὶ ξένια τὸν κήρυκα ἐκάλεσαν περὶ τε τῆς βοηθείας οὐδὲν ἔλεγον. Καὶ Ἀθήνηθεν μὲν οὕτως ἀπῆλθεν ὁ κήρυξ. Πρὸς μέντοι Ἰάσονα, σύμμαχον ὄντα, ἔπεμπον σπουδῆ οἱ Θηβαῖοι κελύοντες βοηθεῖν. Ὁ δ' εὐθύς τριήρεις μὲν ἐπλήρου ὡς βοηθήσων κατὰ θάλατταν, συλλαβὼν δὲ τὸ τε ξενικὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἰππέας πεζῆ διεπορεύετο εἰς τὴν Βοιωτίαν.

(Ξενοφ. Ἑλλην. 6,4, 19-21)

πέμπο	στέλνω (ν.έ. πομπός)
φράζω	ἐξηγῶ, λέω (ν.έ. ἐκφράζω)
κελεύω	διατάζω, προτρέπω
ἡ βουλὴ ἐτύγχανε καθημένη	ἡ β. συνέβαινε νά συνεδριάζει
ἠνιάθησαν	(τοῦ ρ. ἀνιῶμαι) Βλ. Κεφ. 10
καλῶ ἐπὶ ξένια	καλῶ σέ δεῖπνο (ξένια=δῶρα φιλοξενίας)
Ἀθήνηθεν	ἀπὸ τὴν Ἀθήνα (πβ. πόθεν=ἀπὸ ποῦ)
σπουδῆ	βιαστικά
ἡ τριήρης (ἐνν. ναῦς)	πολεμικὸ πλοῖο μέ τρεῖς σειρές κουπιὰ
ὡς βοηθήσων	γιὰ νά βοηθήσει
συλλαμβάνω	παίρνω μαζί μου, συγκεντρώνω
τὸ ξενικὸν (ἐνν. στράτευμα)	τὸ μισθοφορικὸ στράτευμα
ὁ Ἰάσων	ἦταν τύραννος τῶν Φερῶν

2. Νά μεταφραστούν οί ἐπόμενες φράσεις:

- α) Ἦν δέ τις Ἀπολλοφάνης Κυζικηνός, ὃς καί Φαρναβάζω ἐτύγγανεν ἕως ὧν.
- β) Ἐντεῦθεν, ἐπειδή ἡμέρα ἐγίνετο, ἐπορεύοντο Ἀθήναζε.
- γ) Ἐπειθόμεθα μὴ κλείειν τὴν θύραν· εἵχομεν γὰρ οὐδὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ.
- δ) Εἰ δὲ τις ἄθθυμῆ, ὅτι ἡμῖν μὲν οὐκ εἰσιν ἵππεῖς τοῖς δὲ πολεμίοις πολλοί, ἐνθυμήθητε ὅτι οἱ μύριοι ἵππεῖς οὐδὲν ἄλλο ἢ μύριοι εἰσιν ἄνθρωποι.
- ε) Ἐνταῦθα μέγας ναὸς ἦν, ἐν ᾧ πολὺς λαὸς ἠθροίζετο.
- στ) Ἐν ᾧ δὲ πάντα ταῦτα ἐγίνοντο, τὰ κατὰ θάλατταν καὶ τὰς πρὸς θαλάττη πόλεις γενόμενα διηγῆσομαι.

ἐτύγγανεν ὧν = συνέβαινε νὰ εἶναι

ἄθθυμῶ = φοβοῦμαι, στενοχωριέμαι

Β

1. Παρατατικός ἐνεργ. καὶ μέσος στήν ὀριστική καὶ παρατατικός τοῦ εἰμί

2. Καταλήξεις τοπικῶν ἐπιρρημάτων

3. Παρατακτική καὶ ὑποτακτική σύνδεση προτάσεων

1. Στόν παρατατικό, ὅπως καὶ στοὺς ἄλλους ἱστορικούς χρόνους τῆς ὀριστικῆς, τὰ ῥήματα παίρνουν αὐξηση σ' ὅλα τὰ πρόσωπα-καὶ ὄχι ὅπως στά νέα ἑλληνικά.

Ἡ αὐξηση εἶναι: α) σ υ λ λ α β ι κ ῆ , δηλαδή ἓνα ε, καὶ τὴν παίρνουν τὰ ῥήματα πού ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνο: πέμπω, **ἐπεμπον** καὶ β) χ ρ ο ν ι κ ῆ , δηλαδή ἡ ἔκταση τοῦ ἀρχικοῦ βραχύχρονου φωνήεντος τοῦ ῥήματος: ἀκούω, **ἤκουον**.

Κατὰ τὴν ἔκταση τὸ α ἢ τὸ ε, τρέπεται σέ **η**, τὸ ο σέ **ω**, τὸ ἰ σέ **ι** κτλ. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο τὸ αἰ ἢ εἰ τρέπεται σέ **η** τὸ αἰ ἢ εὐ σέ **η** τὸ οἰ σέ **ω**: ἐλπίζω-**ἤλπιζον**, ὀρίζω-**ὄριζον**, αἰσθάνομαι-**ἤσθανόμην**.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Τὰ ῥήματα πού ἀρχίζουν ἀπὸ **ρ** τὸ διπλασιάζουν μετὰ τὴ συλλαβική αὐξηση: ῥίπτω-**ῥριπτον**.

Οί καταλήξεις:

ΟΡΙΣΤΙΚΗ-ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ			
ἐνεργητικῆς φωνῆς		μέσης φωνῆς	
-ον	ἔλεμπον	-όμην	ἐλεμπόμην
-ες	ἔλεμπες	-ου	ἐλέμπτου
-ε(ν)	ἔλεμπε(ν)	-ετο	ἐλέμπετο
-ομεν	ἐλέμπομεν	-όμεθα	ἐλεμπόμεθα
-ετε	ἐλέμπετε	-εσθε	ἐλέμπεσθε
-ον	ἔλεμπον	-οντο	ἐλέμποντο

Ὁ παρατατικός στήν ὀριστική τοῦ ρ. εἰμί εἶναι:

ἦ καί ἦν, ἦσθα, ἦν, ἦμεν, ἦτε, ἦσαν.

2. Τά τοπικά παράγωγα ἐπιρρήματα

α) ὅταν σημαίνουν **στάση** σ' ἕναν τόπο ἔχουν καταλήξεις **-θι, -σι(ν), -οι** (ἀλλοθι = ἄλλου, Ἀθήνησι(ν) = στήν Ἀθήνα, οἶκοι = στόν οἶκο, στήν πατρίδα).

β) ὅταν σημαίνουν **κίνηση πρὸς** ἕναν τόπο ἔχουν καταλήξεις **-σε, -δε, (-ζε)** (ἐκεῖσε = πρὸς τά ἐκεῖ, Ἀθήναςδε/Ἀθήναζε = πρὸς τήν Ἀθήνα).

γ) ὅταν σημαίνουν **κίνηση ἀπό** ἕναν τόπο ἔχουν τήν κατάληξη **-θεν** (ἐκεῖθεν = ἀπό ἐκεῖ, Ἀθήνηθεν = ἀπό τήν Ἀθήνα).

3. Ὅπως καί στά νέα ἑλληνικά οἱ προτάσεις συνδέονται:

α) **μέ παράταξη** (παρατακτική σύνδεση) καί

β) **μέ ὑπόταξη** (ὑποτακτική σύνδεση)

Ἡ παρατακτική σύνδεση τῶν προτάσεων γίνεται μέ τούς συνδέσμους: τούς **συμπλεκτικούς, ἀντιθετικούς, διαζευκτικούς, συμπερασματικούς** καί τόν **αιτιολογικό γάρ**.

Ἡ ὑποτακτική σύνδεση γίνεται μέ τούς συνδέσμους τούς: **ειδικούς, αιτιολογικούς** (ἐκτός ἀπό τό γάρ), **τελικούς, ὑποθετικούς, παραχωρητικούς, χρονικούς, ἀποτελεσματικούς** (ὥς, ὥστε), **ἐνδοιαστικούς** καί μέ **ἀναφορικές** λέξεις (ἀναφορικές ἀντωνυμίες καί ἀναφ. ἐπιρρήματα).

Γ'

1. Νά μεταφερθοῦν στά ἀρχαῖα μέ ἕνα ἐπιρρήματα οἱ ἀκόλουθες ἐμπρόθετες φράσεις:

πρὸς τά Μέγαρα, ἀπό ποῦ, ἀπό κεῖ, ἀπό ἐδῶ, ἀπό ἄλλο μέρος, ἀπό τό σπίτι, ἀπέξω, ἀπό μέσα, πρὸς τά ἐκεῖ, πρὸς τήν πατρίδα, στό σπίτι, στήν Ἀθήνα, πρὸς τήν Ἀθήνα, ἀπό παντοῦ.

2. Νά σχηματιστεί ὁ παρατατικός τῶν ρημάτων στό α' καί β' πρόσ. ἑν. ἀριθμοῦ: *ὑφείλω, ἀγείρω, ἐλαύνω, ἰκετεύω, αἰσθάνομαι, οἰκτῖρω, εὐχομαι.*
3. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τά κατάλληλα ρήματα πού ὑπάρχουν στήν παρένθεση καί νά τεθοῦν στόν κατάλληλο τύπο τοῦ παρατατικοῦ:
- α) *Ὅτε γάρ ταῦτα ..., οὐ παρῶν ἐτύγγανε, ἀλλ' ἐν Θετταλίᾳ μετὰ Προμηθέως δημοκρατίαν ... καί τοὺς πενέστας ... ἐπὶ τοὺς δεσπότας. (ὀπλίζω, γίγνομαι, ἰδρύω).*
- πενέστης** = δουλοπάροικος
- β) *Οἱ τῶν Σπαρτιατῶν παῖδες πρῶι ἐκ τῶν κλινῶν ..., ἐν τῷ ποταμῷ ..., ἔπειτα δέ (λούομαι, γυμνάζομαι, ἐγείρομαι)*
- γ) *Κῦρος τῷ Κλεάρχῳ ... πέμπειν ὄσον ... αὐτῷ στράτευμα ... γάρ ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πορεύεσθαι. (εἰμί, κελεύω, βούλομαι)*
4. Νά βρεθοῦν λέξεις τῆς ν.έ. πού ἔχουν τό ἴδιο θέμα μέ τά ἀκόλουθα ρήματα τῆς ἀρχαίας: **πέμπω, φράζω, κελεύω, ἀνιδῶμαι, πληρῶ, ἐπορεύετο.**
5. Νά ἐξηγήσετε πῶς ἡ φράση «οὔτε ἐπὶ ξένια τὸν κήρυκα ἐκάλεσαν» δικαιολογεῖ πειστικά τὴν προηγούμενη φράση «σφόδρα ἠνιάθησαν». ἔχοντας ὑπόψη σχετικὰ πολιτιστικὰ στοιχεῖα τῶν ἀρχαίων.

12. Ταλαιπωρίες τῶν Μυριῶν ἀπό τό χιόνι

Ἡ περικοπή ἀναφέρεται στίς κακουχίες τῶν Μυριῶν κατά τή διάρ-
κεια τοῦ χειμῶνα στήν περιοχή τῆς Ἀρμενίας, καθὼς συνεχίζουν μέ
τόν Ξενοφῶντα τήν ἀτέλειωτη πορεία τῆς ἐπιστροφῆς στήν πατρίδα.

Α' 1. Ἐφείποντο δὲ τῶν πολεμίων συνειλεγμένοι τινὲς καὶ τὰ μὴ
δυνάμενα τῶν ὑποζυγίων ἤρπαζον καὶ ἀλλήλοις ἐμάχοντο περὶ
αὐτῶν. Ἐλείποντο δὲ τῶν στρατιωτῶν οἱ τε διεφθαρμένοι ὑπὸ
τῆς χιόνος τοὺς ὀφθαλμοὺς οἱ τε ὑπὸ τοῦ ψύχους τοὺς δακτύ-
λους τῶν ποδῶν ἀποσσηπότες. Ἦν δὲ τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς ἐπι-
κούρημα τῆς χιόνος εἴ τις μέλαν τι ἔχων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν
ἐπορεύετο, τῶν δὲ ποδῶν εἴ τις κινόιτο καὶ μηδέποτε ἡσυχίαν
ἔχοι καὶ εἰς τὴν νύκτα ὑπολύοιτο· ὅσοι δὲ ὑποδεδεμένοι ἐκοι-
μῶντο, εἰσεδύοντο εἰς τοὺς πόδας οἱ ἱμάντες καὶ τὰ ὑποδήματα
περιεπήγνυτο· καὶ γὰρ ἦσαν, ἐπειδὴ ἐπέλιπε τὰ ἀρχαῖα ὑπο-
δήματα, καρβάτιναι πεποιημένα ἐκ τῶν νεοδάρτων βοῶν.

(Ξενοφ. Κ. Ἄν. 4, 5, 12-14)

ἐφέπομαι	ἐπί-ἔπομαι = ἀκολουθῶ (ν.ἔ. ἐπόμενος)
συνειλεγμένοι	τοῦ ρ. συλλέγομαι = συγκεντρώνομαι
ὑποζύγιον	ζῶο ζεμένο σὲ ἅμαξα
λείπομαι	μένω πίσω
διεφθαρμένοι τοὺς ὀφθαλμοὺς	πού ἔχασαν τὴν ὄρασή τους (μετ. τοῦ ρ. διαφθείρομαι = καταστρέφομαι)
ἀποσσηπότες τοὺς δακτύλους	πού τοὺς σάπησαν τὰ δάχτυλα, πού ἔπαθαν κρουπαγήματα (μετ. τοῦ ρ. σήπομαι = σαπίζω, ν.ἔ. σήψη)
ἐπικούρημα	βοήθημα, μέσο προστατευτικό (ἀπὸ τό χιόνι)
μέλαν	μαῦρο
ἡσυχίαν ἔχω	μένω ἡσυχος
ὑπολύομαι	βγάζω τὰ παπούτσι μου
ὑποδεδεμένοι	τοῦ ρ. ὑποδοῦμαι = φορῶ τὰ παπού- τσι μου (ν.ἔ. ὑπόδημα)
εἰσδύομαι	χώνομαι μέσα
ὁ ἱμάς (τοῦ ἱμάντος)	τό λουρί
περιπήγνυμαι	παγώνω τριγύρω
ἐπιλείπω	δέν ὑπάρχω πιά
αἱ καρβάτιναι	τά τσαρούχια
νεόδαρτος βοῦς	νιόγαρτο βόδι

2. Νά μεταφραστούν οι έπόμενες φράσεις:

- α) Οί έν 'Ιταλία "Έλληνες πολλά δώρα και άργύριον τῶ 'Αρίονι προσέφερον.
- β) 'Επορεύοντο πεζῆ εἰς Σάρδεις.
- γ) 'Ανδρῶν έπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος.
- δ) Κλέαρχος απέστειλε και Μένωνα τὸν Θετταλόν· και γάρ αὐτὸς (= ὁ ἴδιος) έβούλετο.
- ε) Και νῦν εκείνο φανερόν, ὅτι ἡμεῖς μὲν χρήματα οὐκ εἶχομεν, οἱ δὲ βάρβαροι άφθονα.

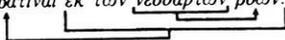
Β'

- 1. Παρατηρήσεις στήν αύξηση τῶν ρημάτων
- 2. Πρόταση άπλή, σύνθετη, έλλειπτική, έπαυξημένη
- 3. Προσδιορισμοί ὀνοματικοί, έπιρρηματικοί

- 1. α) Τά σύνθετα ρήματα έχουν τήν αύξηση μετά τήν πρόθεση (έσω-τερικά): *είσπέμω-είσέπεμπον*.
 - β) Τά ρήματα **βούλομαι, δύναμαι, μέλλω** (= σκοπεύω νά κάνω κάτι, πρόκειται νά ...) έχουν αύξηση **έ-** (κανονική) και **ή-** (άνώμαλη): **έβουλόμην και ήβουλόμην, έδυνάμην και ήδυνάμην** κτλ.
 - γ) Τά ρήματα **έθίζω, έλκω, έπομαι, εργάζομαι, έχω, έῶ** κτλ. κατά τήν αύξηση τρέπουν τό αρχικό ε του θέματος σέ ει και ὄχι σέ η: **είθιζον, είπόμην, είων** κτλ.
 - δ) Μερικά σύνθετα ρήματα παίρνουν τήν αύξηση έντελῶς στήν άρχή σάν νά είναι άπλά: *καθέζομαι - έκαθεζόμην , έπίσταμαι, εναντιοῦμαι* κτλ.
2. "Όπως και στά νέα έλληνικά, ή πρόταση λέγεται:
- α) **άπλή**, όταν άποτελεῖται μόνο από τούς κύριους ὀρους της: *"Υπελείποντο οί στρατιῶται*.
 - β) **σύνθετη**, όταν έχει περισσότερα από ένα υποκείμενα ή κατηγορούμενα: *"Υπελείποντο οί στρατιῶται και οί πολέμοι*.
 - γ) **έλλειπτική**, όταν λείπουν ένας ή περισσότεροι ὀροι, έπειδή έννοοῦνται εύκολα από τά συμφραζόμενα: *άπέθανεν έν πολέμῳ, ὡς φασιν*. (ένν. ὀ...)

- δ) ἐ π α υ ξ η μ έ ν η, ὅταν οἱ κύριοι ὄροι τῆς προτάσεως συνοδεύονται ἀπὸ ἄλλες λέξεις πού συμπληρώνουν τὴν ἐννοία τους καὶ λέγονται **προσδιορισμοί**. Καὶ οἱ προσδιορισμοὶ μποροῦν νά ἔχουν ἄλλους προσδιορισμούς:

ἦσαν καρβάτινα ἐκ τῶν νεοδάρτων βοῶν.

3. Οἱ προσδιορισμοὶ ὅταν εἶναι ὀνόματα οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα, λέγονται **ὀνοματικοί**: ἐκ τῶν **νεοδάρτων** βοῶν, Ἀριστείδης ὁ **δίκαιος**.
Οἱ προσδιορισμοὶ ὅταν εἶναι ἐπιρρήματα ἢ ἄλλες λέξεις πού ἔχουν θέση ἐπιρρήματος, δηλαδή πλάγιες πτώσεις ἢ προσδιορισμοὶ μέ πρόθεση, λέγονται **ἐπιρρηματικοί**: **οὐδέποτε** ἤσυχάζον, ἀφίκοντο **νυκτός**, εἶχε **πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν**.

Γ'

1. Νά γραφοῦν τὰ ρήματα στὸν παρατατικό ἐνεργητικῆς καὶ μέσης φωνῆς στὸ β' ἐνικό καὶ πληθυντικό πρόσωπο:
ἀπολείπω, ἐμμένω, παραγγέλλω, ἐκλέγω, ἐγγράφομαι, ὑπολύομαι.
2. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τὰ κατάλληλα ρήματα πού ὑπάρχουν στὴν παρένθεση καὶ νά τεθοῦν στὸν κατάλληλο τύπο τοῦ παρατατικού:
α) Ἀλέξανδρος, ὁ βασιλεὺς, μέγας ... (ἐπινομάζομαι)
β) ... δ' οὕτω τῶν μὲν πρεσβυτέρων πολλοί· μᾶλλον γάρ ... ἐν τῇ ἀγορᾷ ὄντες· οἱ δὲ νεώτεροι οὐδὲν ὑποπτεύοντες ἤσυχίαν ... (ἀποθνήσκω, ἔχω, τυγχάνω)
3. Νά γραφεῖ στὸ ἴδιο πρόσωπο ὁ ἐνεστώτας τῶν ρημάτων:
ἠγάλλοντο, ἤσυχάζομεν, ἐφείπου, ἀπῆγε, ἐξήγγελλον, ὑπεμνησκομεν, διεφθείροντο.
4. Νά βρεθοῦν λέξεις τῆς ν.έ. πού ἔχουν τὴν ἴδια ρίζα μέ τούς τύπους τῆς ἀρχαίας: *δυνάμενα, ελείποντο, διεφθαρμένοι, ἐπικούρημα.*
5. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τούς κατάλληλους προσδιορισμούς πού ὑπάρχουν στὴν παρένθεση καὶ νά χαρακτηριστοῦν οἱ προσδιορισμοὶ (ἐπτὰ, τρεῖς, τῆς νυκτός, ἐνταῦθα, πάλιν, Σάμιος, γυνή):
α) ... ἐμεινε Κῦρος ἡμέρας...
β) Ταύτης ... οὐδεὶς ἀνεπαύθη.
γ) Ξενοφῶν ... ἔλεγε τοῖς στρατιώταις.
δ) Ἐπύαξα, ἡ Συνενέσιος τοῦ Κιλικῶν βασιλέως.
ε) Πυθαγόρας ὁ ... εἰς τῶν ... σοφῶν ἦν.

13. Ὁ ναύαρχος Καλλικρατίδας στή Μίλητο

Ἡ περικοπή ἀναφέρεται στά γεγονότα τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (406 π.Χ.). Ὁ Σπαρτιάτης ναύαρχος Καλλικρατίδας μετά τήν ἄρνησή του νά περιμένει οἰκονομική ἐνίσχυση ἀπό τόν Κύρο, σατραπῆ τῆς Λυδίας, τῆς Φρυγίας καί τῆς Καππαδοκίας καί φίλο τῶν Σπαρτιατῶν κατά τόν Πελοποννησιακό πόλεμο, ἀπευθύνεται στούς Ἕλληνες τῆς Μιλήτου

Α' 1. Ἐμοί, μέν, ὦ Μιλήσιοι, ἀνάγκη τοῖς οἴκοι ἄρχουσι πείθεσθαι· ὑμᾶς δὲ ἐγὼ ἀξιῶ προθυμοτάτους εἶναι εἰς τὸν πόλεμον διὰ τὸ οἰκοῦντας ἐν βαρβάροις πλείστα κακὰ ἤδη ὑπ' αὐτῶν πεπονθέναι. Δεῖ δ' ὑμᾶς ἐξηγεῖσθαι τοῖς ἄλλοις συμμάχοις ὅπως ἂν τάχιστά τε καὶ μάλιστα βλάπτωμεν τοὺς πολεμίους, ἕως ἂν οἱ ἐκ Λακεδαιμόνος ἤκωσιν, οὓς ἐγὼ ἔπεμψα χρήματα ἄξοντας, ἐπεὶ τὰ ἐνθάδε ὑπάρχοντα Λύσανδρος Κύρω ἀποδοῦς ὡς περιττὰ ὄντα οἴχεται· Κύρος δὲ ἐλθόντος ἐμοῦ ἐπ' αὐτὸν αἰεὶ ἀνεβάλλετό μοι διαλεχθῆναι, ἐγὼ δ' ἐπὶ τὰς ἐκείνου θύρας φοιτᾶν οὐκ ἐδυνάμην ἐμαυτὸν πείσαι. Ἀλλὰ σὺν τοῖς θεοῖς δεῖξομεν τοῖς βαρβάροις ὅτι καὶ ἄνευ τοῦ ἐκείνου θαυμάζειν δυνάμεθα τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι.

(Ξεν. Ἑλλην. 1, 6, 8-11)

οἴκοι (ἐπιρρ.)	στό σπίτι, στήν πατρίδα
τοῖς ἄρχουσι	δοτ. πληθ. ὁ ἄρχων
οἰκοῦντας	μετ. αἰτιολογ. τοῦ ρ. οἰκῶ = κατοικῶ
πεπονθέναι	ἀπαρ. παρακ. τοῦ ρ. πάσχω = παθαίνω
ἐξηγεῖσθαι	ἀπαρ. τοῦ ρ. ἐξηγοῦμαι = δείχνω σέ κάποιον τό δρόμο, τοῦ δίνω τό παρὰδειγμα
μάλιστα	πέρα πολύ
ἤκω	ἔχω ἔρθει
ἄξοντας	μετοχ. τελική τοῦ ρ. ἄγω = φέρω (για νά φέρουν)
οἴχομαι	ἔχω ἀναχωρήσει
διαλεχθῆναι	ἀπαρ. τοῦ ρ. διαλέγομαι = συζητῶ (πβ. ν.έ. διάλογος)
φοιτᾶν	ἀπρ. τοῦ ρ. φοιτῶ = συχνάζω

2. Νά μεταφραστούν οί ἐπόμενες φράσεις:

- α) Ταῦτα παρέχω σοι.
β) Ἐπεμφέ με Ἀρτάβαζος.
γ) Ἐμοί μὲν ἔστι πολλὰ ἀγαθὰ, σοὶ δὲ οὐδὲ ἓν.
δ) Ὑμεῖς μὲν γυμνάζεσθε, ἡμεῖς δὲ λουόμεθα.
ε) Ὡς ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.
στ) Πάντες ἔθεον διὰ τῆς πόλεως.
ζ) Οἱ πατέρες ὑπὸ τῶν τέκνων βούλονται θεραπεύεσθαι.
η) Ἐνταῦθα οἱ στρατιῶται ἤχθοντο, ὅτι οὐκ εἶχον ἀργύριον ἐπισιτίζεσθαι εἰς τὴν πορείαν, καὶ ὀκνηρῶς συνεσκευάζοντο.

τῆδε	ἐδῶ	θέω	τρέχω
κείμεθα	ἔχουμε πέσει	ἀργύριον	χρήματα
ἐπισιτίζομαι	ἐφοδιάζομαι μέ τροφίμα		

Β'

1. Προσωπικές ἀντωνυμίες
2. Ἐνεστώτες μέ σημασία παρακειμένου
3. Ῥήματα (ἐνεργ. μέσα, παθητ., οὐδέτερα)

1. Οἱ προσωπικές ἀντωνυμίες εἶναι:

	α' Προσ. Ἐνικός Πληθυντ.	β' Προσ. Ἐνικός Πληθυντ.	γ' Προσ. Ἐνικός Πληθυντ.
Ὀνομ.	ἐγώ ἡμεῖς	σύ ὑμεῖς	— (σφεῖς)
Γεν.	ἐμοῦ, μοῦ ἡμῶν	σοῦ, σου ὑμῶν	(οὔ) (σφῶν)
Δοτ.	ἐμοί, μοι ἡμῖν	σοί, σοι ὑμῖν	οἷ, οἶ σφίσι(ν)
Αἰτ.	ἐμέ, μέ ἡμᾶς	σέ, σε ὑμᾶς	(ἔ) (σφᾶς)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- α) Ἀπό τούς τύπους τοῦ γ' προσ. εὐχρηστοί εἶναι μόνο οἱ τύποι τῆς δοτικῆς ἐν. καί πληθ. Γιά τούς ἄλλους τύπους τοῦ γ' προσ. χρησιμοποιεῖται ἡ δεικτική καί ἡ ἐπαναληπτική ἀντωνυμία (οὗτος, ἐκεῖνος, αὐτός).
- β) Οἱ τύποι χωρῖς τόνο εἶναι ἐγκλιτικοί λ.χ. *ἔλεγον σοι*.
- γ) Οἱ προσωπικές ἀντωνυμίες σέ ἔμφαση παίρνουν τό ἐγκλιτικό μόριο *γε* (= βέβαια, τουλάχιστο) καί τότε γράφονται: *ἔγωγε, ἔμοιγε, ἡμεῖσγε, σοῦγε* κτλ.
2. Οἱ ἐνεστώτες μερικῶν ρημάτων ἔχουν κανονικά σημασία Παρακειμένου:
- ἦκω* (ἔχω ἔρθει), *οἴχομαι* (ἔχω φύγει), *κάθημαι* (εἶμαι καθισμένος), *κείμεαι* (εἶμαι τοποθετημένος, εἶμαι ξαπλωμένος).
3. Τά ρήματα ὅπως καί στά νέα ἑλληνικά ἔχουν δύο φωνές: ἐνεργητική καί μέση, καί τέσσερις διαθέσεις: *ἐνεργητική, μέση, παθητική καί οὐδέτερη*.
- α) Τά ἐνεργητικά ρήματα εἶναι:
- **μεταβατικά** (πού παίρνουν ἀντικείμενο): *κόπτω* καί
 - **ἀμετάβατα**: *γελῶ*
- β) Τά μέσα ρήματα εἶναι:
- **μέσα αὐτοπαθή** (ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου πηγαίνει ἄμεσα στό ἴδιο): *λούομαι*
 - **μέσα διάμεσα** (ἡ ἐνέργεια γίνεται διαμέσου ἄλλου): *κείρομαι τήν κόμην* (= κόβω τά μαλλιά μου)
 - **μέσα περιποιητικά** (ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου γίνεται γιά χάρι καί ὠφέλειά του): *ἀγομαι γυναῖκα* (= παίρνω σύζυγο)
 - **μέσα ἀλληλοπαθή** (μά ὅμοια ἐνέργεια δύο ἢ περισσότερων ὑποκειμένων πηγαίνει ἀπό τό ἓνα στό ἄλλο): *φιλιούνται* (= ἀγαπιούνται)
 - **μέσα δυναμικά** (ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου γίνεται μέ ἔνταση τῶν δυνάμεων του): *στρατεύομαι* (= ἐκστρατεύω)
- γ) Τά παθητικά ρήματα, τά περισσότερα, εἶναι μέσης φωνῆς. Σχηματίζονται κανονικά ἀπό τά ἐνεργητ. μεταβατικά ρήμ. λ.χ. *οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τούς Πέρσας - οἱ Πέρσαι ἐνίκηθησαν ὑπό τῶν Ἑλλήνων*.
Μερικῶν ἐνεργητικῶν ρημ. ὡς παθητικό χρησιμοποιεῖται ἄλλο ρήμα ἐπίσης ἐνεργητικό:
- ἀποκτείνω (= σκοτώνω) - ἀποθνήσκω (= σκοτόνομαι)
 - ἐκβάλλω (= ἐξορίζω) - ἐκπίπτω (= ἐξορίζομαι) κτλ.
- δ) Τά οὐδέτερα ρήματα εἶναι ρήματα κυρίως ἐνεργητικά ἀμετάβατα: *ζῶ, εὐδαιμονῶ* (= εὐτυχῶ) κτλ.

1. Νά αναγνωριστοῦν τὰ ὑποκείμενα τῶν ρημάτων στίς παρακάτω φράσεις:
 - α) *Βουλόμεθα τοῖς τοῦ πατρὸς λόγοις πείθεσθαι.*
 - β) *Οὐκ ἐθέλετε κλείειν τὴν θύραν.*
 - γ) *Οὐκ ἐθέλεις συγχωρῆσαί μοι.*

2. Ποιὰ ἀπὸ τὰ παρακάτω ρήματα εἶναι μεταβατικά καὶ ποιὰ ἀμετάβατα: *πέμπω, κολάζω, ὀρέγομαι, δέομαι, ἐξηγοῦμαι, οὕτως ἔχω, ἐξελαύνω, αἰξομαι, ἀγάλλομαι, ζῶ, οἶομαι.*

3. Νά μετατραποῦν τὰ παθητικά ρήματα σὲ ἐνεργητικά καὶ τὸ ἀντίστροφο στίς παρακάτω φράσεις:
 - α) *Ὅι νέοι ἐπαιδεύοντο ὑπὸ τῶν διδασκάλων.*
 - β) *Οἱ θεοὶ σφύζουσι τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἐκ πάνυ δεινῶν.*
 - γ) *Οἱ Σπαρτιᾶται καθ' ἡμέραν ἐγυμνάζοντο ὑπὸ τῶν γυμναστῶν.*
 - δ) *Τῶν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλὰ καὶ παντοδαπὰ θεραπεῖαι ὑπὸ τῶν ἰατρῶν εὐρίσκονται.*
 - ε) *Οἱ νόμοι τῆς πόλεως τοὺς κλέπτας κολάζουσι.*

4. Νά αναγνωριστεῖ ἡ διάθεση τῶν ρημάτων στίς φράσεις:
 - α) *Οἱ Ἀθηναῖοι πολλὰς καὶ καλὰς οἰκίας οἰκοδομοῦνται.*
 - β) *Σόλων τοῖς Ἀθηναίοις νόμους ἔγραψε.*
 - γ) *Οἱ στρατιῶται τὰ δῶρα διανέμονται.*
 - δ) *Οἱ Ἀθηναῖοι τοῖς συμμάχοις πλοῖα παρέιχοντο.*
 - ε) *Οἱ θηρευταὶ πρὸς τὴν ἄμπελον βαίνουσι, ἀλλὰ τὴν ἔλαφον οὐχ εὐρίσκουσι.*
 - στ) *Οἰδίπους ὑπὸ τῶν Θηβαίων ἐτιμήθη.*

14. Ἀπάντηση τῶν Ἑλλήνων στόν ἀπεσταλμένο τοῦ βασιλιᾶ

Μετά τό θάνατο τοῦ Κύρου ὁ Πέρσης βασιλιάς Ἀρταξέρξης καί ὁ σατράπης στή Μ. Ἀσία Τισσαφέρνης ἔστειλαν στούς Μυρῖους μέ ἀπεσταλμένους διαταγή νά παραδώσουν τά ὄπλα του. Στούς ἀπεσταλμένους ὑπῆρχε καί κάποιος Φαλῖνος, Ἑλληνας στήν ὑπηρεσία τῶν Περσῶν. Πρὸς αὐτόν ἀπάντησε ὁ Θεόπομπος ὁ Ἀθηναῖος, πού μερικοί ὑποστηρίζουν ὅτι εἶναι ψευδώνυμο τοῦ ἴδιου τοῦ Ξενοφώντα.

Α' 1. Μετά τοῦτον Θεόπομπος Ἀθηναῖος εἶπεν· ὦ Φαλίνε, νῦν, ὡς σὺ ὀρᾷς, ἡμῖν οὐδέν ἔστιν ἀγαθὸν ἄλλο εἰ μὴ ὄπλα καὶ ἀρετή. Ὅπλα μὲν οὖν ἔχοντες οἰόμεθα ἂν καὶ τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι. Μὴ οὖν οἴου τὰ μόνα ἀγαθὰ ἡμῖν ὄντα ὑμῖν παραδώσειν, ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ περὶ τῶν ὑμετέρων ἀγαθῶν μαχοῦμεθα. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φαλῖνος ἐγέλασε καὶ εἶπεν· ἀλλὰ φιλοσόφῳ μὲν ἔοικας, ὦ νεανίσκε, καὶ λέγεις οὐκ ἀχάριστα· ἴσθι μέντοι ἀνόητος ὢν, εἰ οἶει τὴν ὑμετέραν ἀρετὴν περιγενέσθαι ἂν τῆς βασιλέως δυνάμεως.

Ἐν τούτῳ Κλέαρχος ἦκε, καὶ ἠρώτησεν εἰ ἤδη ἀποκεκριμένοι εἶεν. Φαλῖνος δὲ ὑπολαβὼν εἶπεν· οὔτοι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἄλλος ἄλλα λέγει· σὺ δ' ἡμῖν εἰπὲ τί λέγεις. Ὁ δ' εἶπεν· Ἕλληνας εἶ καὶ ἡμεῖς τοσοῦτοι ὄντες ὅσους σὺ ὀρᾷς· ἐν τοιούτοις δὲ ὄντες πράγμασι συμβουλευόμεθά σοι τί χρῆ ποιεῖν.

(Ξεν. Κ. Ἀναβ. 2, 1, 12-17)

εἰ μὴ
χρῆσθαι
οἴου
μαχοῦμεθα
ἔοικα
οὐκ ἀχάριστα
ἴσθι
μέντοι
περιγενέσθαι
ἀποκεκριμένοι εἶεν
ὑπολαμβάνω
συμβουλευόμεαι + δοτ.

παρά μόνο, ἐκτός
ἀπαρ. τοῦ ρ. χρῶμαι = χρησιμοποιοῦ
προστακτ. ἐνεστ. τοῦ ρ. οἶομαι
μέλλοντας τοῦ μάχομαι
μοιάζω (ν.έ. εἰκόνα)
χαριτωμένα, νόστιμα
προστακτ. τοῦ οἶδα = γνωρίζω
ἀλλά, ὅμως
ἀπαρ. τοῦ ρ. περιγίγνομαι = ὑπερισχύω, νικῶ
παρακ. εὐκτ. τοῦ ρ. ἀποκρίνομαι
παίρνω τό λόγο
ζητῶ τή συμβουλή κάποιου

2. Νά μεταφραστοῦν οἱ ἐπόμενες φράσεις:

- α) Οἱ πολέμιοι μετὰ μεγάλου στρατοῦ ἐστράτευσαν εἰς τήνδε τήν χώραν καί ἤδη οὐ πολὺ ἀπείχον αὐτῆς.
- β) Τοσαύτας τὸ πλῆθος πόλεις καὶ τηλικαύτας τὸ μέγεθος δυνάμεις τῷ βαρβάρῳ παραδίδομεν.
- γ) Νικίας οὔτοσι τοὺς οἰκέτας ἔξω τῆς γῆς ἐξέπεμψε.
- δ) Κῦρος μισθὸν τῇ στρατιᾷ ἔδωκε.
- ε) Τὴν στρατιὰν αὐτὸς Ξέρξης ἤγεν.
- στ) Οὗτος βούλεται διδάσκειν σε τὴν στρατηγίαν.

Β'

1. Δεικτικές ἀντωνυμίες
2. Ἡ ὀριστική ἢ ἐπαναληπτική ἀντωνυμία
3. Ρήματα μονόπτωτα, δίπτωτα. Ἄμεσο καὶ ἔμμεσο ἀντικείμενο
4. Ποιοὶ ὄροι χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀντικείμενα.

1. Δεικτικές ἀντωνυμίες εἶναι οἱ ἀκόλουθες ((ὅλες εἶναι τριγενεῖς καὶ τρικατάληκτες):

οὗτος, αὕτη, τοῦτο

ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο

ὄδε, ἤδε, τόδε (αὐτός ἐδῶ, ὁ ἐξῆς)

τοιόσδε, τοιάδε, τοιονδε ἢ τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο(ν) (τέτοιος) τοσόσδε, τοσηδε, τοσονδε ἢ τοσοῦτος, τοσαύτη, τοσοῦτο(ν) (τόσος) τηλικόσδε, τηλικήδε, τηλικόνδε ἢ τηλικούτος, τηλικαύτη, τηλικούτο(ν) (τόσο μεγάλος στήν ἡλικία)

Ἡ ἀντωνυμία *οὗτος* κλίνεται ὡς ἐξῆς:

Ἄρσενικό		Θηλυκό		Οὐδέτερο	
Ἐνικός	Πληθυντ.	Ἐνικός	Πληθυντ.	Ἐνικός	Πληθυντ.
οὗτος	οὗτοι	αὕτη	αὗται	τοῦτο	ταῦτα
τούτου	τούτων	ταύτης	ταύτων	τούτου	τούτων
τούτῳ	τούτοις	ταύτη	ταύταις	τούτῳ	τούτοις
τούτον	τούτους	ταύτην	ταύτας	τοῦτο	ταῦτα
(ὦ) οὗτος	—	(ὦ) αὕτη	—	—	—

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- α) Ἡ ἀντωνυμία **ἐκεῖνος...** κλείνεται σάν τρικατάληκτο ἐπίθετο τῆς Β΄ κλίσεως χωρὶς τό τελικό ν στό οὐδέτερο.
- β) Ἡ ἀντωνυμία **ὄδε...** κλίνεται ὅπως τό ἄρθρο, ἐνῶ τό ἐγκλιτικό δεικτικό μόριο **δέ** μένει ἄκλιτο: *ὄδε, τοῦδε, τῶδε, τόνδε, οἴδε, τῶνδε, τοῖσδε, ἦδε, τῆσδε, τόδε, τάδε* κτλ.
- γ) Οἱ ἀντωνυμίες **τοιόσδε..., τοσόσδε..., τηλικόσδε...,** κλίνονται μόνο κατά τό α΄ μέρος τους, ἐνῶ τό ἐγκλιτικό μόριο **δέ** μένει ἄκλιτο:
τοιοῦδε, τοσῶνδε, τηλικῆδε, τηλικῶνδε κτλ.
- δ) Οἱ ἀντωνυμίες **τοιούτος..., τοσοῦτος..., τηλικούτος...,** κλίνονται κατά τό β΄ μέρος τους σάν τήν ἀντωνυμία **οὔτος...,** χωρὶς τό ἀρχικό τ:
τοιούτου, τοιούτης, τοιούτων, τοιούτο(ν), τοιαῦτα κτλ.
- ε) Τό οὐδέτερο στίς προηγούμενες ἀντωνυμίες συχνότερα δέν ἔχει τελικό ν: *τοιούτο, τοσοῦτο.*
- στ) Ἐκτός ἀπό τήν κλητική **ὦ οὔτος** καί **ὦ αὐτή** ἄλλος τύπος ἀντωνυμίας στήν κλητική δέν ὑπάρχει.
- ζ) Οἱ δεικτικές ἀντωνυμίες παίρνουν πολλές φορές στό τέλος ἓνα **-ι** δεικτικό, στό ὁποῖο κατεβαίνει ὁ τόνος μέ ἀποβολή τοῦ προηγούμενου βραχύχρονου φωνήεντος: *οὔτοσι, τουτοῖ τουτι, (τουτο-ι), ταυτί (ταυτα-ι) ὀδί (ὄδε-ι).*
2. Ἡ ἀντωνυμία **αὐτός, αὐτή, αὐτό** στά ἀρχαῖα ἐλληνικά δέν εἶναι δεικτική ἀλλά:
- α) **ὀριστική,** ὅταν **ὀρίζει,** δηλαδή ξεχωρίζει κάτι ἀπό ἄλλα: *αὐτός Μένων ἐβούλετο* (ὁ ἴδιος ὁ Μ.) ἢ
- β) **ἐπαναληπτική,** μόνο στίς πλάγιες πτώσεις, ὅταν χρησιμεύει γιά νά **ἐπαναλάβει** κάτι γιά τό ὁποῖο ἐγινε λόγος προϋτέρα: *Ξενοφῶν ἰδῶν αὐτόν...*
Ἡ ἀντωνυμία **αὐτός** μέ ἄρθρο σημαίνει ὁ **ἴδιος:** (*ὁ αὐτός = ὁ ἴδιος*), ὡκουν *τήν αὐτήν χώραν* = κατοικοῦσαν τήν ἴδια χώρα).

3. Ἀπό τὰ μεταβατικά ρήματα:

α) ἄλλα παίρνουν μόνο ἓνα ἀντικείμενο καί λέγονται **μονόπτωτα**:

ἔχω ὄπλα, εἰκας φιλοσόφῳ καί

β) ἄλλα παίρνουν δύο ἀντικείμενα καί λέγονται **δίπτωτα**: *πα-
δόσομεν ὑμῖν τὰ ἀγαθὰ, διδάσκουσι τοὺς παῖδας γράμματα.*

Τό ἀντικείμενο μπαίνει πάντοτε μόνο στίς πλάγιες πτώσεις.

Τά ἀντικείμενα ἐνός δίπτωτου ρήματος λέγονται τό ἓνα **ἄμεσο** καί
τό ἄλλο **ἔμμεσο**. Ἄμεσο εἶναι αὐτό πού βρίσκεται σέ αἰτιατική.

Ὅταν καί τὰ δύο εἶναι σέ αἰτιατική ἄμεσο εἶναι αὐτό πού δείχνει
πρόσωπο. Ὅταν τό ἓνα εἶναι σέ γενική καί τό ἄλλο σέ δοτική,
ἄμεσο εἶναι τό ἀντικείμενο πού βρίσκεται σέ γενική.

4. Ὡς ἀντικείμενο ἐκτός ἀπό τίς πλάγιες πτώσεις τῶν ὀνομάτων, οὐ-
σιαστικῶν καί ἐπιθέτων, ἀντωνυμιῶν ἢ μετοχῶν μπορεῖ νά λαμ-
βάνεται καί ἀπαρέμφατο ἢ ὀλόκληρη πρόταση: *οὗτος βούλεται
μένειν, ἔλεγον ὅτι Κῦρος τέθνηκεν.*

Γ'

1. Νά βρεθοῦν τὰ ἀντικείμενα τῶν παρακάτω ρημάτων καί νά συγκρίνετε
τή σύνταξή τους μέ τήν ἀντίστοιχη σύνταξη στά ν.έ.:

α) *Οἱ γεωργοί τοὺς ἀγροὺς θεραπεύουσι.*

β) *Μη με κρύψης τοῦτο, ὅπερ μέλλω παθεῖν.*

γ) *Τῆς αὐτῆς γνώμης εἰμί.*

δ) *Πολλά ἀγαθὰ οἱ θεοὶ παρέχουσι τοῖς ἀνθρώποις.*

ε) *Τῇ ἀχαριστίᾳ ἔπεται ἡ ἀναισχυντία.*

στ) *Τὰ ἔργα οὐ συμφωνεῖ τοῖς λόγοις.*

ζ) *Ἡ μωρία κακὰ τοῖς ἀνθρώποις φέρει.*

2. Νά βρεθοῦν τὰ ὑποκείμενα καί ἀντικείμενα τῶν παρακάτω ρημάτων:

α) *Μετὰ τοῦτον Θεόπομπος Ἀθηναῖος εἶπεν· ὦ Φαλίνε, νῦν, ὡς σὺ
ὀρᾷς, ἡμῖν οὐδὲν ἔστιν ἀγαθόν.*

β) *Οἶε τὰ μόνα ἀγαθὰ, ἃ ἡμῖν ἔστι, ὑμῖν παραδώσειν;*

γ) *Συμβούλευσον ὑμῖν ὅ,τι σὺ νομίζεις κάλλιστον καί ἄριστον εἶναι.*

δ) *Φεύγετε τοὺς κολακεύοντας.*

ε) *Ἐμοὶ οὐδὲν παρέχεις.*

3. Νά κρίνετε τήν ἀπάντηση τοῦ Φαλίνου σέ σχέση μέ ὅσα εἶπε ὁ Θεό-
πομπος.

15. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ Α΄ (ΚΕΦ. 1-14)

A΄ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

1. Α΄ και Β΄ κλίση οὐσιαστικῶν

Α΄ ΚΛΙΣΗ					
(ὁ ταμίας)	(ὁ στρατιώτης ὁ Ἀτρείδης)	(ἡ χώρα) (ἡ γλῶσσα)	(ἡ νίκη)		
-ας	-ης	-α	-η		-αι
	-ου	-ας ης	-ης		-ῶν
-α	-η	-α η	-η		-αίς
-αν	-ην	-αν	-ην		-ας
-α	-α(-η)	-α	-η		-αι

Β΄ ΚΛΙΣΗ					
(ὁ μῦθος)	(ἡ νῆσος)	(τὸ δέντρον)			
-ος		-ον	-οι		-α
	-ου			-ων	
	-ω			-οίς	
	-ον		-οὺς		-α
-ε		-ον	-οι		-α

2. Ἐπίθετα δευτερόκλιτα

ὁ καλός	ὁ δίκαιος	ὁ πονηρός	ὁ, ἡ ἔνδοξος
ἡ καλή	ἡ δικαία	ἡ πονηρά	τὸ ἔνδοξον
τὸ καλόν	τὸ δίκαιον	τὸ πονηρόν	

3. Βαρύτονα ρήματα – Τὸ βοηθητικό ρήμα εἰμί

ΟΡΙΣΤΙΚΗ		ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ		ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ		ΜΕΤΟΧΗ	
ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ		ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ		ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ		ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	
ἐνεργητ.	μέση φων.	ἐνεργητ.	μέση φων.	ἐνεργητ.	μέση φων.	μέση φων.	μέση φων.
λύ-ω	λύ-ομαι	ἔ-λυ-ον	ἔ-λυ-όμην	λύ-ειν	λύ-εσθαι	λυ-όμενος	
-εις	-η(-ει)	-ες	-ου			-ομένη	
-ει	-εται	-ε	-ετο			-όμενον	
-ομεν	-όμεθα	-ομεν	-όμεθα				
-ετε	-εσθε	-ετε	-εσθε				
-ουσι	-ονται	-ον	-οντο				
εἰμί...		ἦν (ἦ) ...		εἶναι			

4. Ἄντωνυμίες: ἀναφορικές (ὅς, ἧ, ὅ, -οῖος, οἶα, οἶον κτλ.)
 προσωπικές (ἐγώ-ἡμεῖς, σύ-ὑμεῖς κτλ.)
 δεικτικές (οὗτος, αὕτη, τοῦτο- ὅδε, ἦδε, τότε κτλ.)
 ὀριστική ἢ ἐπαναληπτική (αὐτός, αὕτη, αὐτό)

Β' ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

1. Σύνδεση προτάσεων: **παρατακτική** (καί, ἀλλά, ἢ, οὖν, γάρ κτλ.)
ὑποτακτική (ὅτι, ἐπί, ἴνα, εἰ, ὥστε, ὅς κτλ.)
2. Ἄττική σύνταξη: τὰ παιδία παίζει
3. Ρήματα **μονόπρωτα**: θεραπεύω τι, δίπτωτα, λέγω τινί τι.

4. ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

Εἰδικό: ὅτι **τελικό:** νά
Ταυτοπροσωπία: ὑποκ. ἄπαρ. σέ ὄνομαστ. βούλομαι ἐγὼ λέγειν
ἑτεροπροσωπία: ὑποκ. ἄπαρ. σέ **αἰτιατική:** κελεύω σε λέγειν

5. **Προσδιορισμοί:** ὀνοματικοί: οὐσιαστικά, ἐπίθετα
 ἐπιρρηματικοί: ἐπίρρημα,
 ἐμπρόθετα, πλάγιες πτώσεις.

Γ' ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Νά μεταφραστῆι τό κείμενο:
 Ὅτε εἶπέ τις τῷ Λεωτυχίδᾳ τῷ Λακεδαιμονίῳ ὅτι οἱ τοῦ Δημαράτου υἱοὶ
 κακὸν περὶ αὐτοῦ λέγουσι, ὁ Λεωτυχίδας «μὰ τοὺς θεοὺς» ἔφη «οὐ θαυ-
 μάξω, οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν δύναται καλῶς λέγειν».
2. Νά μεταφραστοῦν οἱ φράσεις, νά ὀνομαστοῦν οἱ προτάσεις κατὰ τὰ
 εἶδη τους καὶ νά βρεθοῦν τὰ ὑποκείμενα τῶν ρημάτων καὶ ἀπαρεμφά-
 των:
- α) Οἱ Ἕλληνες τοὺς ξένους βαρβάρους ὠνόμαζον.
- β) Οἱ θεοὶ οὐκ εἰσιν ἡμῖν σύμμαχοι, εἰ τὰς σπονδὰς παρὰ τοὺς ὄρκους
 λύομεν.
- γ) Οὐκ οἶμαι τοὺς συμμάχους οὕτω πράττοντας φίλους ἡμῖν εἶναι.
- δ) Λέγουσι τὴν ἀρετὴν συνεῖναι τοῖς ἀγαθοῖς ἀνθρώποις, εἶναι δὲ βεβαίαν
 σύμμαχον τῶν ἐν πολέμῳ ἔρχων.
- ε) Τί οὖν ταῦτά ἐστιν:

- στ) *Βουλόμεθα σὺν τοῖς θεοῖς οἴκαδε πορεύεσθαι.*
3. Νά βρεθοῦν τὰ ἀντίθετα τῶν λέξεων στὴν ἀρχαία ἐλληνική.
(Οἱ λέξεις δίνονται στὴ νέα ἐλληνική):
λίγο, τὸς φίλους, κρυφὸ, ἀγνοῶ, εἶναι ἀδύνατο, ἄσχημη, χαίρομαι, ἀπὸ ἐδῶ, ἀποτρέπουν, λυποῦνται, ἡ ἦρτα.
4. Νά προστεθεῖ ὁ κατάλληλος τύπος τῆς προσωπικῆς ἢ δεικτικῆς ἀνω-
νυμίας:
- α) *Μετὰ ... Ξενοφῶν εἶπε· ὡς καὶ ... γινώσκετε, ... οὐδὲν ἄλλο ἐστίν... εἰ μὴ ὄπλα καὶ ἀρετή. Εἰ ... μὴ ἔχομεν, οἴομεθα οὐδὲν ἔτι... εἶναι.*
- β) *... δὲ ἀξιῶ ... προθυμοτάτους εἶναι εἰς τὸν πόλεμον· πολλὰ γὰρ ὑπὸ τῶν πολεμίων πάσχετε.*
- γ) *... Ἕλληνας εἰ ... δὲ βάρβαροι.*
- δ) *Ἐπεὶ δὲ ... ἀπέκτειναν, πολλὰ καὶ δεινὰ μετὰ... ἐγένετο. ὥσπερ πάντες ... ἐπίστασθε.*
5. Μέ τὰ ἀρχικά τῶν ἐπόμενων λέξεων μεταφρασμένων στὴν ἀρχαία ἐλ-
ληνική σχηματίζεται τὸ ρῆμα *ἐπίσταμαι* πού σημαίνει γνωρίζω καλά:
ἄν, στέλνω, θυσίες, βιαστικά, τέτοιος, πάντα, θυμᾶμαι, σκοτώνω, ιατρός.

16. Ἡ Πάραλος ἀναγγέλλει τή συμφορά

Μετά τή μεγάλη καταστροφή τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου στούς Αἰγός ποταμούς, πού σήμαινε καί τό τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀπό τά ἐλάχιστα ἀθηναϊκά πλοία πού διασώθηκαν ἦταν καί τό ἱερό πλοιο τῶν Ἀθηῶν, ἡ Πάραλος, πού ἔφερε στούς Ἀθηναίους τήν εἶδηση τῆς φοβερῆς τους συμφορᾶς.

Α' 1. Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς ἐλέγγοτο ἡ συμφορά, καὶ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς ἄστυ διήκεν, ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ παραγγέλλων· ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑαυτοὺς, πείσεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε Λακεδαιμονίον ἀποίκους ὄντας κρατήσαντες πολιορκία καὶ Ἰστιαίας καὶ Σκιωναίους καὶ Τορωναίους καὶ Αἰγινήτας καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων. Τῇ δ' ὑστεραία ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ἣ ἔδοξε τοὺς τε λιμένας ἀποχωῶσαι πλὴν ἑνὸς καὶ τὰ τείχη εὐτρεπίζειν καὶ φυλακὰς ἐφιστάναι καὶ τᾶλλα πάντα ὡς εἰς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν. Καὶ οὗτοι μὲν περὶ ταῦτα ἦσαν.

(Ξεν. Ἑλλην. 2,2, 3-4)

ἡ οἰμωγὴ	ὁ θρήνος
διήκω	φτάνω ἀπὸ τοῦ ἑνα μέρους στό ἄλλο
παραγγέλλω	ἀναγγέλλω
τοὺς ἀπολωλότας	αὐτοὺς πού χάθηκαν (μετ. τοῦ ρ. ἀπόλλυμαι Βλ. Κεφ. 10)
πείσεσθαι	ἀπαρ. μέλλ. τοῦ ρ. πάσχω (Βλ. Κεφ. 13)
κρατῶ	νικῶ
τῇ ὑστεραία	τὴν ἐπόμενη μέρα
ἐκκλησίαν ποιῶ	συγκεντρῶνῶ τὸ λαό
ἔδοξε	ἄφρ. τοῦ ρ. δοκεῖ = φαίνεται, ἀποφασίζεται
ἀποχωῶσαι	ἀπαρ. τοῦ ρ. ἀποχώννυμι κλείνω μέ ἐπιχωμάτωσι
εὐτρεπίζω	ἐπισκευάζω
ἡ φυλακὴ	ἡ φρουρά
ἐφιστάναι	ἀπαρ. τοῦ ρ. ἐφίστημι: τοποθετῶ ἐπάνω, ἐγκραθιστῶ
τᾶλλα	τά ἄλλα
ὡς εἰς πολιορκίαν	σάν γιὰ πολιορκία

2. Νά μεταφραστούν οί ἐπόμενες φράσεις:

- α) Σωκράτης συνῆν ἀσμένως τοῖς ταπεινοῖς πολίταις, καί τοῖς χαλκεῦσι καί τοῖς κεραμεῦσι.
- β) Λέγουσι τήν τῶν χρημάτων μὲν κτῆσιν ῥαδίαν εἶναι, χαλεπὴν δὲ τήν χρῆσιν.
- γ) Ξενοφῶν τοὺς ἰππέας ἀναλαβὼν ἔσπευδε βοηθεῖν.
- δ) Κῦρος ἀποκτεῖναι λέγεται αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ Ἴστυαγόρην.
- ε) Ἐπορεύοντο εἰς Κωτύωρα, πόλιν Ἑλληνίδα.
- στ) Οἱ ἐν Ἰταλίᾳ Ἕλληνες καί οἱ γείτονες αὐτῶν, οἱ Σικελιωταί, πολλὰ δῶρα καὶ ἀργύριον τῷ Ἀρίωνι προσέφερον.
- ζ) Ἄπασα ἡ πόλις ἐτοίμη ἦν πρὸς πόλεμον.

ῥαδίως = εὐκόλως

χαλεπός = δύσκολος

- Β'** 1. Γ'κλίση οὐσιαστικῶν. Φωνηεντόληκτα, ἔρρινόληκτα, ὑγρόληκτα
2. Ὀνομαστικοί προσδιορισμοί. Ἐπιθετικοί, κατηγορηματικοί

1. Ἡ τρίτη κλίση (ὅπως καί ἡ δευτέρα) περιλαμβάνει ὀνόματα καὶ τῶν τριῶν γενῶν.

Οἱ καταλήξεις τῆς Γ'κλίσεως

Ἐνικός		Πληθυντικός	
Ἄρσεν. καὶ Θηλ.	Οὐδέτ.	Ἄρσεν. καὶ Θηλ.	Οὐδέτ.
-ς ἢ -	-	-ες	-α
-ος (ἢ -ως)	-ος (ἢ -ως)	-ων	-ων
-ι	-ι	-σι	-σι
-α ἢ -ν	-	-ας ἢ -ς	-α
-ς ἢ -	-	-ες	-α

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- α) Τά τριτόκλιτα ὀνόματα λέγονται **περιττοσύλλαβα**, γιατί

έχουν στίς άλλες πτώσεις μιά συλλαβή περισσότερη από τήν ονομαστική του ένικοῦ.

- β) Τό θέμα τῶν τριτοκλίτων βρίζεται από τή γενική ένικοῦ, ἀφοῦ ἀφαιρεθεῖ ἡ κατάληξη **-ος**.
- γ) Τά τριτόκλιτα, σύμφωνα μέ τό χαρακτήρα του θέματος, διαίρουνται σέ **φωνηεντόληκτα** (ἡ πόλις, τῆς πόλεως) καί σέ **συμφωνόληκτα** (Ἑλλην, Ἑλληνας). Τά συμφωνόληκτα πού ἔχουν χαρακτήρα **ἄφωνο** (κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ) λέγονται **ἄφωνόληκτα** (γέρον, γέροντος) καί ὅσα ἔχουν χαρακτήρα **ἡμίφωνο** (ν, λ, ρ, σ) λέγονται **ἡμιφωνόληκτα** (σωτήρ, σωτήρος).

Παρατηρήσεις στά φωνηεντόληκτα

- α) Ὅλα τά φωνηεντόληκτα τριτόκλιτα στήν αἰτιατική του ένικοῦ ἔχουν κατάληξη **-ν**, ἐκτός ἀπό ὅσα κλίνονται κατά τό ἥρωσ (ἥρωος) καί βασιλεύς (βασιλέως) πού ἔχουν κατάληξη **-α** (τήν πόλιν ἀλλά τόν ἥρωα).
- β) Σχηματίζουν τήν ένική κλητική χωρίς κατάληξη, ἐκτός ἀπό ὅσα κλίνονται κατά τό ἥρωσ (ἥρωος): **ὦ πόλι, ὦ ἥρωσ**.
- γ) Τά τριτόκλιτα σέ **-ις (-εως)** καί **-εὺς (-έως)** στή γενική του ένικοῦ ἔχουν κατάληξη **-ως** καί ὄχι **-ος** (ὅπως τά περισσότερα τριτόκλιτα): *τοῦ ἥρωος, τῆς πόλεως*.
- δ) Τά τριτόκλιτα φωνηεντόληκτα σέ **-ως (-ωος)** καί **-εὺς (-έως)** στήν αἰτιατική του πληθυντικοῦ ἔχουν κατάληξη **-ας** (καί ὄχι **-ες** ἢ **-εις**, ὅπως στά νέα ἑλληνικά): *τούς ἥρω-ας, τούς ἱπέ-ας* (ν. έ. τούς ἥρωες, τούς ἱπτεῖς).
- ε) Τά τριτόκλιτα σέ **-ις** ἢ **-υς (-εως)** ἔχουν δύο θέματα: **πόλι-ς, πόλε-ως, πέλεκυ-ς, πελέκε-ως**.

Τά ὀνόματα ἢ γραῦς, ὁ βοῦς καί τό οὐδέτερο τό ἄστν εἶναι **μοναδικά** (τό ἄστν, τοῦ ἄστεως, τῷ ἄσται, τά ἄστη, τῶν ἄστεων, τοῖς ἄστεσι).

Τά **ἡμιφωνόληκτα** εἶναι:

- α) **ἔρρινόληκτα**, μέ χαρακτήρα **ν**: ὁ Ἑλλην, τοῦ Ἑλληνας.
- β) **ὕγρόληκτα**, μέ χαρακτήρα **ρ**: ὁ σωτήρ, τοῦ σωτήρος.

γ) **σιγμόληκτα**, με χαρακτηρισήρα σ: *ό Σωκράτης, του Σωκράτους* (θ. Σωκρατεσ-), *τό τείχος, του τείχους* (θ. τείχεσ-).

Παρατηρήσεις στά έρρινόληκτα καί ύγρόληκτα

α) Μερικά είναι **διπλόθεμα**: *ό λιμήν* (του λιμένος), *ό ρήτωρ* (του ρήτορος).

β) Τήν κλητική του ένικου τή σχηματίζουν **όμοια με τήν όνομαστική ένικου**: *ώ λιμήν*. Έξαιρούνται τά διπλόθεμα βαρούτονα σέ -ων καί -ωρ: *ό γείτων, του γείτονος, ώ γείτον* - *ό ρήτωρ, του ρήτορος, ώ ρήτωρ*.

γ) **Μοναδικό ύγρόληκτο** με χαρακτηρισήρα λ είναι τό όνομα **ό άλς**, του άλός κτλ. (*ό άλς* = τό άλάτι, ή *άζς* = ή θάλασσα).

2. Οί όνομαστικοί προσδιορισμοί είναι, όπως καί στά νέα έλληνικά, όμοιόπτωτοι καί έτερόπτωτοι.

Οί όμοιόπτωτοι προσδιορισμοί είναι **ό επιθετικός, ό κατηγορηματικός, ή παράθεση καί ή έπεξήγηση**.

α) **Ό επιθετικός προσδιορισμός** μαζί με τό όνομα που προσδιορίζει άποτελεί μιά έννοια, δίνοντας στο προσδιοριζόμενο μιά μόνιμη ιδιότητα, καί έχει συνήθως άρθρο: **ή μεγάλη πόλις, τά μακρά τείχη**.

Ός επιθετικοί προσδιορισμοί εκτός από τά επίθετα λαμβάνονται επίσης: ούσιαστικά που δηλώνουν **ήλικία, επάγγελμα, έννικότητα** κ.τ.ό (γέρων άνήρ), **τά γεωγραφικά κύρια όνόματα** (τό Πήλιον όρος) καί γενική πτώση ούσιαστικού ή επίρρημα ή **εμπρόθετο με άρθρο** (ό του βασιλέως θρόνος, οί Αθήνησι δικασταί, αί εν τή Ασία πόλεις).

β) **Ό κατηγορηματικός προσδιορισμός** άποδίδει στο όνομα που προσδιορίζει μιά παροδική ιδιότητα.

Ός κατηγορηματικοί προσδιορισμοί λαμβάνονται συχνά τά επίθετα **άκρος, μέσος, έσχατος, άπας, πās, όλος, μόνος** καί οί άντωνυμίες **αυτός καί έκαστος**: τούς λιμένες πάντας.

Ό κατηγορηματικός προσδιορισμός δέν έχει άρθρο (πβ. τέμνει τῷ όξει πελέκει: επιθετικός προσδιορισμός, τέμνει τῷ πελέκει όξει: κατηγορηματικός προσδιορισμός).

Γ'

1. Νά σχηματιστοῦν οἱ πλάγιες πτώσεις στόν ἐνικό καί πληθυντικό ἀριθμό τῶν ὀνομάτων: *ἰππεύς, πρύτανις, ἰχθύς, ἥρως, ἄστν, χιτών, λίμνη, ρήτωρ.*
2. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τίς κατάλληλες λέξεις πού ὑπάρχουν στήν παρένθεση:
 - α) *Πάντες θαυμάζουσι τοὺς παρ' Ὀμήρω ... , Ἀγαμέμνονα καί ... καί τὸν τοῦ ... υἱὸν ...* (Ὀδυσσεύς, Πηλεὺς, Ἀχιλλεύς, ἥρως)
 - β) *Πέντε ... ἔχουσιν ἄνθρωποι, ἀρήν, ... ἀκοήν, ... καί ...* (ὄρασις, γεῦσις, αἰσθησις, ὄσφρησις)
 - γ) *Γεωργός ... εἰρών πρός τοὺς ... ἔρχεται καί τὴν ... τοῦ ... λέγει αὐτοῖς.* (γείτων, πέλεκυς, πέλεκυς, κτήσιν)
3. Οἱ λέξεις τῆς α' στήλης νά συνδυαστοῦν μέ τίς λέξεις τῆς β' στήλης, ἀφοῦ τεθοῦν οἱ τελευταῖες στόν κατάλληλο τύπο:

<i>ἀλιεύετε</i>	<i>Ἑλλήν</i>
<i>δεινοῦ</i>	<i>ἄστν</i>
<i>ἐνδόξων</i>	<i>ἥρως</i>
<i>λευκῆς</i>	<i>ἰχθύς</i>
<i>κλεινόν (=ἐνδοξο)</i>	<i>ρήτωρ</i>
<i>νέμομεν (=βόσζουμε)</i>	<i>χιτών</i>
<i>παῖδες</i>	<i>βοῦς</i>
4. Νά τεθοῦν ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ στά οὐσιαστικά: *πόλειςιν, πράγματα, θεῶν, λόγους, ἐπιθυμιῶν, τείχεσιν.*
5. Νά βρεῖτε ἐπιθετικούς προσδιορισμούς πού δηλώνουν ἡλικία, ἐπάγγελμα ἢ ἐθνικότητα, γεωφυσικοὺς ὄρους στά ἀκόλουθα οὐσιαστικά: *ἄνδρες, γυνή, ἄνθρωποι, λίμνη, ὄρος, ποταμός, πεδῖον, κόλπος.*
6. Νά τοποθετήσετε τίς λέξεις στήν κανονική τους σειρά στόν κατάλληλο τύπο σχηματίζοντας προτάσεις πού νά περιέχουν ἐπιθετικό προσδιορισμό:
 - α) *τοῦ βασιλέως, λαμπρός, ὁ θρόνος, ἐστίν*
 - β) *οἱ δικασταί, Σωκράτης, ἐδίκασαν, Ἀθήνησι*
 - γ) *τῶν νοσημάτων, εἰσί, περί τό σῶμα, θεραπείαι*
 - δ) *ὑπέρ τῆς σωτηρίας, ἐκινδυνεύσαμεν, κοινής*
7. Νά τεθοῦν στήν κανονική σειρά οἱ λέξεις, νά βοηθεῖ καί νά δικαιολογηθεῖ ὁ κατηγορηματικός προσδιορισμός:
 - α) *φαιδρῶ, Ἀρησίλαος, τῶ, ἐκέλευε, προσώπω*
 - β) *μέσῳ, αἰθέρι, ἦν, λαμπρός, ἐν, ἥλιος*
 - γ) *λέγω, ὑμῖν, πᾶσαν, ἀλήθειαν, τήν*
 - δ) *ἐβούλετο, πορεύεσθαι, αὐτός, Μένων.*

17. Οἱ Ἕλληνες ἀντικρίζουν τῇ θάλασσα

Οἱ Μύριοι συνεχίζοντας στήν Ἀσία τήν πορεία τῆς ἐπιστροφῆς πρὸς τήν Ἑλλάδα ὕστερα ἀπὸ τίς περιπέτειές τους στίς χώρες τῶν Ταόχων, Χαλύβων καί Σκυθηνῶν φτάνουν σ' ἓνα βουνό καί ἀπὸ κεῖ ἀντικρίζουν τῇ θάλασσα.

A' 1. Καί ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ ὄρος τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ· ὄνομα δὲ τῷ ὄρει ἦν Θήκης. Ἐπεὶ δὲ οἱ πρῶτοι ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους, κραυγὴ πολλὴ ἐγένετο. Ἀκούσαντες δὲ Ξενοφῶν καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, ψήθησαν ἔμπροσθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολεμίους. Ἐπειδὴ δ' ἡ βοή πλείων τε ἐγίγνετο καὶ ἐγγύτερον καὶ οἱ αἰεὶ ἐπιόντες ἔθεον δρόμῳ ἐπὶ τοὺς αἰεὶ βοῶντας καὶ πολλῶ μείζων ἐγίγνετο ἡ βοή, ὅσῳ δὴ πλείους ἐγίγνοντο, ἐδόκει δὴ μείζον τι εἶναι τῷ Ξενοφῶντι, καὶ ἀναβάς ἐφ' ἵππον καὶ Λύκιον καὶ τοὺς ἱππέας ἀναλαβὼν παρεβοήθει· καὶ τάχα δὴ ἀκούουσι βοῶντων τῶν στρατιωτῶν θάλαττα, θάλαττα καὶ παρεγγυώντων. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πάντες ἐπὶ τὸ ἄκρον, ἐνταῦθα δὴ περιέβαλλον ἀλλήλους καὶ στρατηγούς καὶ λοχαγούς δακρῶντες.

(Ξενοφ. Κ. Ἀνάβ. 4, 7, 21-24)

ἐπεὶ	ὄταν
γίνομαι ἐπὶ τοῦ ὄρους	φτάνω στήν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ
ψήθησαν	ἀόρ. τοῦ ρ. οἶμαι (βλ. Κεφ. 9)
πλείων, πλείους ἢ πλείονες	περισσότερη, περισσότεροι
ἐπιόντες	μετ. τοῦ ρ. ἐτέρωμαι = πλησιάζω
θέω δρόμῳ	προχωρῶ τρέχοντας
μείζων	μεγαλύτερη, περισσότερη
ὅσῳ δὴ	ὅσο βέβαια
παραβοηθῶ	τρέχω νά βοηθήσω
τάχα δὴ	ἀμέσως λοιπόν
παρεγγυῶ	μεταβιβάζω διαταγὴ ἢ εἶδηση
τὸ ἄκρον	κορυφὴ (τοῦ βουνοῦ)
ἐνταῦθα	ἐκεῖ, τότε

2. **Νά μεταφραστούν οί ἐπόμενες φράσεις:**
- Οί γύπες καί οί ἰέρακες τοὺς μικροὺς ὄρνιθας ἀρπάξουσι.
 - Οί Ἀθηναῖοι πρέσβεις παρ' Ἄγιν ἔπεμπον.
 - Αἱ πονηραὶ ἐλπίδες κακοὶ σύμβουλοὶ εἰσιν.
 - Κῦρος καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἄρματος ἔλαβε τόν θώρακα.
 - Συντριβεὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ λίθῳ.
 - Ἄγνοια πολλάκις οἱ ἄνθρωποι ἀμαρτάνουσι.
 - Καλλικρατίδας ἤχθετο τῇ ἀναβολῇ καὶ οὐκ ἤθελε τοὺς Ἑλληνας κόλακας τῶν βαρβάρων εἶναι.

Β'

- Γ' κλίση, συμφωνόληκτα-ἀφωνόληκτα
 - Ἀποβολὴ συμφώνων (ληκτικὰ σύμφωνα)
 - Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ
Ἡ δοτικὴ ὡς ἐπιρρηματικὸς προσδιορισμὸς
1. Τὰ ἀφωνόληκτα τριτόκλιτα μέ βάση τό χαρακτήρα τους εἶναι **οὐ-ρανικόληκτα** (ὁ φύλαξ, τοῦ φύλακος), **χειλικόληκτα** (ὁ Ἄραψ τοῦ Ἄραβος) καὶ **ὀδοντικόληκτα** (ὁ τάπης, τοῦ τάπητος).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- Μερικά εἶναι **διπλόθεμα**: ὁ γέρον, τοῦ γέροντ-ος.
- Τὰ ἀφωνόληκτα στήν αἰτιατική τοῦ ἐνικοῦ λήγουν σέ **-α**: τόν φύλακα, τὴν Ἑλληνίδα (ἐκτός ἀπὸ τὰ ὀδοντικόληκτα βαρύντονα σέ **-ις**: τόν ὄρνιν καὶ ὄχι τόν ὄρνιθα).
- Ἔχουν στόν ἐνικό τὴν κλητική ὁμοία μέ τὴν ὀνομαστική: ὦ πατρίς, ὦ Ἄραψ. Ἐξαίρουνται: τὰ βαρύντονα ὀδοντικόληκτα σέ **-ις** ἢ **-ας**, σέ **-ων** διπλόθεμα, τό ὄνομα ὁ **παῖς** κτλ. ὦ ὄρνι, ὦ ἐλέφαν, ὦ γέρον, ὦ παῖ.
- Τὰ οὐδέτερα σέ **-α(-ατος)** κλίνονται ὅπως στά νέα ἑλληνικά τὰ οὐδέτερα σέ **-μα**: ὄνομα, ὀνόματος, ὀνομάτων. Στήν ὀνομαστική τοῦ ἐνικοῦ (καί βέβαια καί αἰτιατ., κλητ.) δέν ἔχουν κατάληξη: τό σῶμα.

2. Από τα σύμφωνα, στο τέλος των λέξεων της αρχαίας ελληνικής μπορούν να βρoν-
σκoνται μόνο τὰ : ν, ρ, ζ (συχνά μέ τή μορφή ξ: κς ή ψ: τς).
Κάθε άλλο σύμφωνο, όταν βρεθεί στο τέλος μιάς λέξεως της αρχαίας ελληνικής,
αποβάλλεται:

τό σῶμα (τοῦ σώματος, ἄρα θέμα: σῶματ-, ἀποβάλλεται τό τ).

τό γάλα (τοῦ γάλακτος, ἄρα θέμα: γάλακτ-, ἀποβάλλονται καί τὰ δύο: κ καί τ).

3. Οἱ ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ προσδιορίζουν τό ρήμα κυρίως
καί δηλώνουν τίς διάφορες ἐπιρρηματικές σχέσεις. Δηλαδή δηλώ-
νουν:

**τόπο, χρόνο, τρόπο, ποσό, ὄργανο (μέσο), συνοδεία, αἰτία, ἀναφορά
(τό κατά τι).**

Οἱ ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ ἐκφέρονται:

α) **μέ ἐπίρρημα**, τοπικό, χρονικό, τροπικό: εἶποντο ὀπισθεν.

β) **μέ πλάγια πτώση** ὀνόματος: ἀφικνοῦνται τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ.

γ) **μέ ἐμπρόθετο**: ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ ὄρος.

δ) **μέ ρηματική ἔκφραση** (ἐπιρρηματική πρόταση ἢ ἐπιρρηματική
μετοχή): ἐπεὶ ἀφίκοντο περιέβαλλον ἀλλήλους (= ὅταν ἔφτα-
σαν...), ἀναβάς ἐφ' ἵππου παρεβοήθει (= ἀφoῦ ἀνέβηκε...).

Ἡ δοτική ὡς ἐπιρρηματικός προσδιορισμός δηλώνει:

τόπο (ἐνίκησε Νεμέα: στή Νεμέα), **χρόνο** (ἀφικνοῦνται τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ),
ὄργανο (τοῖς ὀφθαλμοῖς ὀρῶμεν), **συνοδεία** (κατέπλευσεν εἰς Πάρον ναυ-
σὶν εἴκοσι), **τρόπο** (ἔθρον δρόμῳ), **αἰτία** (λιμῷ ἀπέθανον), **ποσό** (πολλῷ
μεϊζων ἐγίγνετο ἡ βοή).

Γ'

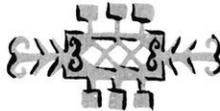
1. Νά μποῦν σέ γενική καί δοτική τοῦ ἐνικοῦ καί πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τὰ
οὐσιαστικά μέ τούς προσδιορισμούς τους:

γέρον ἄνθρωπος, ἰσχυρά φλόξ, λαμπρός ἀνδρίαξ, δρεπανηφόρον ἄρμα.

2. Νά συνδυαστοῦν οἱ παρακάτω λέξεις κατὰ ζεύγη καί νά μποῦν στήν
κατάλληλη πτώση μέ βάση τή δεύτερη στήλη:

ἄρχων	πολλοῖς
τάπης	πλοσίους
ἐλπὶς	ματαίαν
Ἄρτεμις	λευκοί
χρῆμα	θεᾶς
χάρις	μεγάλην
παιάν	νικητηρίοις
χιτών	δωρικούς

3. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τίς κατάλληλες λέξεις πού ὑπάρχουν στήν παρένθεση, ἀφοῦ τεθοῦν στόν κατάλληλο τύπο:
- α) *Τήν γυμναστικήν οἰόμεθα καί*
(εἰμί, σῶμα, ἀσκησις, πνεῦμα)
- β) *Ἐκόσμησε τό, ... καί*
(δοτ. ὄργαν.: ἐλέφας, ἀνδριάς, λέων, ἀντιχείμ. : οἶκημα)
- γ) *Οἱ ... τοῖς ... τά ζῶα ἀρπάζουσιν.* (ὄνυξ, γύψ)
- δ) *Τῶν ... οἱ ... ἰσχυροί εἰσιν.* (ὄνυξ, λέων)
4. Νά συνδυαστοῦν οἱ ἐπιρρηματικοί προσδιορισμοί τῆς πρώτης στήλης μέ τά ῥήματα τῆς δεύτερης:
<i>κύκλω</i>	<i>ἀπέθανον</i>
<i>τῆ ὑστεραία</i> (= τήν ἐπομένη)	<i>τόν ποταμόν διαβαίνουσι</i>
<i>τῆ βακτηρία</i>	<i>κρούω τήν θύραν</i>
<i>λιμῶ</i>	<i>προσηύχοντο</i>
<i>σιωπῆ</i>	<i>περικλείουσι</i>
<i>ῥαδίως</i>	<i>κρίνουσι τά πάντα</i>
<i>τῷ ἀριθμῶ</i>	<i>διαφέρομεν τῶν Σπαρτιατῶν</i>
<i>τῆ σοφία</i>	<i>πορεύονται εἰς Σινώπην</i>

18. Ὁ Κύρος πρὶν ἀπὸ τὴν τελευταία του μάχη

Τὸ ἀπόσπασμα ἀναφέρεται σὶς τελευταῖες στιγμὲς πρὶν ἀπὸ τὴ μάχη στὰ Κούναξα, ὅπου ὁ Κύρος καὶ οἱ Μύριοι θὰ πολεμήσουν ἐναντίον τοῦ βασιλιᾶ Ἀρταξέρξη. Ὑστερα ἀπὸ λίγο οἱ Ἕλληνες θὰ νικήσουν τὸ βασιλιά ἀλλὰ θὰ σκοτωθεῖ ὁ Κύρος.

A' 1. Ἀκούων δὲ ὁ Κλέαρχος Κύρου ἔξω ὄντα τοῦ εὐωνύμου βασιλέα-τοσοῦτον γὰρ πλήθει περιῆν βασιλεύς, ὥστε μέσον τῶν ἑαυτοῦ ἔχων τοῦ Κύρου εὐωνύμου ἔξω ἦν – ἀλλ' ὅμως ὁ Κλέαρχος οὐκ ἤθελεν ἀποσπᾶσαι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸ δεξιὸν κέρασ, φοβούμενος μὴ κυκλωθεῖ ἑκατέρωθεν. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ὁ Κύρος παρελαύνων οὐ πάνυ πρὸς αὐτῷ τῷ στρατεύματι ἀπέβλεπεν εἰς τε τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς φίλους. Ἴδων δὲ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὑπελάσας ὡς συναντήσαι ἤρετο εἴ τι παραγγέλλοι. Ὁ δὲ ἐπιστήσας εἶπε καὶ λέγειν ἐκέλευε πᾶσιν ὅτι καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ καὶ τὰ σφάγια καλὰ. Ταῦτα δὲ λέγων θορύβου ἤκουσε καὶ ἤρετο τίς ὁ θόρυβος εἶη. Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι τὸ σύνθημα παρέρχεται δευτέρου ἡδη. Καὶ ὃς θαυμάζων ἤρετο ὅ,τι εἶη τὸ σύνθημα. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Ζεὺς σωτὴρ καὶ νίκη.

(Ξεν. Κ. Ἄν. 1, 8, 13-16)

ὁ, ἡ εὐώνυμος, τὸ -ον

ὁ ἀριστερός (εὐ = καλὰ, ἐπίρρ.

(πβ. εὐγέ) + ὄνομα)

περίειμι

ὑπερέχω

τὸ κέρασ (τοῦ κέρως ἢ -τος)

πτέρυγα παρατάξεως στρατοῦ

ἑκατέρωθεν

καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη

παρελαύνω

περνῶ, ἔφιππος

οὐ πάνυ πρὸς τῷ στρατεύματι

ὄχι πολὺ κοντὰ στό στρατεύμα

ὑπελάσας

μετ. τοῦ ρ. ὑπελαύνω = τρέχω ἔφιππος

ἤρετο

μέ δισταγμῷ

ἐπιστήσας

ἀόρ. β' τοῦ ρ. ἐρωτῶ

μετ. τοῦ ρ. ἐφίστημι (ἐνν. τὸν ἵππον) =

σταματῶ

ἱερὰ

τὰ μαντικά σημεῖα ποὺ παρατηροῦνται

στὰ σπλάχνα τῶν ζώων τῆς θυσίας

2. Νά μεταφραστοῦν οἱ ἐπόμενες φράσεις:

- α) Ἡ φιλοσοφία ἀρετὴν καὶ ἐλευθερίαν παρέχουσα τὰς τῆς ψυχῆς μερίμνας ἀπελαύνει.
- β) Ὁ Καλλικρατίδας ἀκούων τὴν βοήθειαν ἤδη ἐν Σάμῳ οὐσαν, καταλείπει ἐκεῖ πενήκοντα ναῦς.
- γ) Τῷ Τιριβάζῳ ἀκούοντι ἰσχυρῶς ἤρεσκον οἱ τοῦ Ἀνταλκίδου λόγοι.
- δ) Οὐκ ἀνέχεσθε τοὺς λέγοντας ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν· ἐβούλεσθε γὰρ τοὺς τῶν κολακευόντων λόγους ἀκούειν.
- ε) Τοῖς Ἀθηναίοις μέλλουσιν ἀποκρίνεσθαι οἱ παρόντες Λακεδαιμόνιοι εἶπον.

Β'

1. Μετοχή ἐνεργητ. ἐνεστώτα βαρύτωνων ρημάτων καὶ τοῦ εἰμί.
 2. Εἶδη τῶν μετοχῶν
 3. Ὑποκείμενο τῆς μετοχῆς
 4. Ποιοτικὴ καὶ ποσοτικὴ μεταβολὴ φωνηέντων. Ἀντέκταση.
1. Οἱ καταλήξεις τῆς μετοχῆς τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτα εἶναι:
ἀρσ. **-ων (-οντος)**, θηλ. **-ουσα (-ούσης)**, οὐδ. **-ον (-οντος)**
Κλίνονται:
- α) ἡ μετοχὴ τοῦ ἀρσεν. καὶ τοῦ οὐδετέρου σάν τὰ τριτόκλιτα οὐσιαστικά σέ **-ων** (γέρων, γέροντος). Μόνο πού ἡ κλητικὴ εἶναι ὅμοια μέ τὴν ὀνομαστικὴ: ὁ *λύων*, τοῦ *λύοντος*, τῶν *λύοντι*, τόν *λύοντα*, ὧν *λύων*, – οἱ *λύοντες*, τῶν *λύόντων*, τοῖς *λύουσι*, τοὺς *λύοντας*, ὧν *λύοντες*, – τό *λύον*, τοῦ *λύοντος* κτλ. – τὰ *λύοντα* τοῖς *λύουσι* κτλ.
 - β) ἡ μετοχὴ τοῦ θηλ. σάν τὰ θηλ. οὐσιαστικά τῆς α' κλίσεως σέ **-α** (γεν. **-ης**) (ἡ *θάλασσα*, τῆς *θαλάσσης*): ἡ *λύουσα*, τῆς *λυούσης*, τῇ *λυούσῃ*, τὴν *λύουσαν* κτλ. – αἱ *λύουσαι*, τῶν *λυουσῶν* κτλ.
- Ἡ μετοχὴ στόν ἐνεστώτα τοῦ εἰμί εἶναι:
ῶν (ῶντος), **οὔσα (οὔσης)**, **ῶν (ῶντος)**. Κλίνεται ὅπως καὶ ἡ προηγούμενη.

2. Ἡ μετοχή στά ἀρχαῖα ἑλληνικά ἔχει τὰ ἀκόλουθα εἶδη:

α) **ἐπιθετική ἢ ἀναφορική:** Χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπιθετικός προσδιορισμός, ἔχει συνήθως ἄρθρο καί μεταφράζεται μέ **ἀναφορική πρόταση:** *ὁ πολλὰ λέγων* = αὐτός πού λέει πολλά.

β) **κατηγορηματική:** Χρησιμοποιεῖται ὡς κατηγορηματικός προσδιορισμός ἢ ὡς κατηγορούμενο καί μεταφράζεται συνήθως μέ **νά ἢ ὅτι ἢ πού** καί τό ρῆμα: *ὄρω σέ φυλαττόμενον* = σέ βλέπω νά φυλάγῃσαι.

γ) **ἐπιρρηματική:** Χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπιρρηματικός προσδιορισμός (βλ. Κεφ. 17) καί δηλώνει **χρόνο, αἰτία, τρόπο** κτλ. Μεταφράζεται λοιπόν μέ **χρονική, αἰτιολογική κτλ πρόταση:** *Κῦρος ἀκούσας εἶπεν* = ὁ Κ. ὅταν ἄκουσε εἶπε.

Γιά τήν κατηγορηματική καί ἐπιρρηματική μετοχή θά μιλήσουμε πρὸ διεξοδικά στά ἐπόμενα κεφάλαια.

3. Ἡ μετοχή συμφωνεῖ μέ τό ὑποκείμενό της κατά πτώση, γένος καί ἀριθμό (δηλαδή ἡ μετοχή λειτουργεῖ σάν ὁμοίоптωτος ἐπιθετικός προσδιορισμός): **δρυός πεσοῦσης πᾶς ἀνήρ ξυλεύεται, ἅμα ἠλίω ἀνατέλλοντι** (πβ. ὑποκείμενο ρῆμ. καί ἀπαρεμφ. Κεφ. 9).

4. Ἀπό τὰ πάθη τῶν φωνήεντων

α) **ποιοτική μεταβολή ἢ τροπή** εἶναι: ἡ μεταβολή ἐνός φωνήεντος μακρόχρονον σέ ἓνα ἄλλο ἐπίσης μακρόχρονο, ἢ ἐνός βραχύχρονου σέ ἄλλο βραχύχρονο: *ρήγνυμι-ρωγμή, λέγω-λόγος*.

β) **ποσοτική μεταβολή** εἶναι ἡ μεταβολή τοῦ μακρόχρονου φωνήεντος (ἢ διφθόγγου) σέ βραχύχρονο ἢ τό ἀντίστροφο. Ἔτσι εἶναι:

αα) **Συστολή ἢ βράχυνση:** ἡ μεταβολή τοῦ μακρόχρονου φωνήεντος (ἢ διφθόγγου) σέ βραχύχρονο: *δώρον-δόσις, ἀκούει-ἀκοή*.

ββ) **Ἐκταση:** ἡ μεταβολή τοῦ βραχύχρονου φωνήεντος σέ μακρόχρονο: *τοῦ γέροντος-ὁ γέρον, ἐλπίζω-ἠελπιζον*.

Ἐπὶ τῆς ἐκτασης γίνεται μέ ἀποβολή ἐνός ἢ περισσότερων συμφώνων, τότε αὐτή ἡ ἐκταση λέγεται **ἀντέκταση ἢ ἀναπληρωματική ἔκταση** (ἡ ἐκταση τοῦ φωνήεντος ἀναπληρῶνει τήν ἀπώλεια τῶν συμφώνων): *λ.χ. θέμα γέροντ-, τοῖς γέροντ-σι ἀλλά μέ ἀποβολή τοῦ νι τό ο ἔκτεινεται σέ ου: τοῖς γέρονσι, τοῦ λύοντος, τοῖς λύουσι*.

Γ'

1. Νά σχηματιστοῦν ἡ γενική καί δοτική τοῦ ἐνικοῦ καί πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τῆς μετοχῆς στόν ἐνεστώτα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν παρακάτω ρημάτων:

λίω, λέγω, ἀποκρύπτω, παρασκευάζω, ἀκούω, πάρειμι.

2. Νά προστεθεῖ ὁ κατάλληλος τύπος τῆς μετοχῆς τοῦ ρήματος:

α) Πολεμήσω τοὺς μὴ ... ταῦτα. (δέχομαι)

β) Ἰσχυρῶς ἐκόλαζον τοὺς ... μὲν, ἀλλὰ μὴ ... τὴν ἀλήθειαν.
(γινώσκω, λέγω)

γ) Οἱ πολέμιοι φεύγουσι, οἱ μὲν ... οἱ δὲ (ἀρπάζω, διώζω)

δ) Τοῖς .. ταῦτα ἔλεγεν· μὴ θαυμάζετε, οὐδὲν γὰρ δύνανται.
(θαυμάζω)

ε) Ἐπέπληττε πολλοῖς τῶν (ἁμαρτάνω)

3. Ποιά οὐσιαστικά παράγονται ἀπὸ τὰ παρακάτω ρήματα καί ποιό φαινόμενο ἀπὸ τὰ πάθη τῶν φωνηέντων παρατηρεῖται:

βρέχω, ἀμείβω, πέμπω, τρέμω, τρέπω, σπείρω, στρέφω, σπεύδω, φθείρω (θ. φθεο-);

4. Ποιό φαινόμενο ἀπὸ τὰ πάθη τῶν φωνηέντων συμβαίνει στίς λέξεις: τοῖς ἄρχουσι, ἡλαυνον, ἰδρουν, ὁ λέων, τοῖς ἀνδριᾶσι, φυγή (ἀπό τό ρ. φεύγω);

19. Ὁ Ξενοφώντας ἀποκρούει τὶς συκοφαντίες

Ὁ Νέων, ἓνας ἀπὸ τοὺς ὑποστρατήγους τῶν Μυρῶν, εἶχε διαδώσει ὅτι ὁ Ξενοφώντας ἔπεισε καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγούς νὰ ὀδηγήσουν τὸ στρατεύμα πίσω στὸν ποταμὸ Φάση ἀντὶ νὰ συνεχίσουν τὴν πορεία τοὺς πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Γιά νὰ ἀποκρούσει αὐτὲς τὶς συκοφαντίες, ὁ Ξενοφώντας μιλάει πρὸς τοὺς ὀργισμένους στρατιώτες.

A 1. Ἀκούω τινὰ διαβάλλειν, ὦ ἄνδρες, ἐμὲ ὡς ἐγὼ ἄρα ἕξαπατήσας ὑμᾶς μέλλω ἄγειν εἰς Φᾶσιν. Ἀκούσατε οὖν μου πρὸς θεῶν, καὶ ἐάν μὲν ἐγὼ φαίνομαι ἀδικεῖν, οὐ χρῆ με ἐνθένδε ἀπελθεῖν πρὶν ἂν δῶ δίκην. Ὑμεῖς δέ, ἔφη, ἴστε δήπου ὅθεν ἥλιος ἀνίσχει καὶ ὅπου δύεται, καὶ ὅτι ἐάν μὲν τις εἰς τὴν Ἑλλάδα μέλλη ἰέναι, πρὸς ἐσπέραν δεῖ πορευέσθαι· ἦν δέ τις βούληται εἰς τοὺς βαρβάρους, τοῦμπαλιν πρὸς ἔω. Ἔστιν οὖν ὅστις τοῦτο ἂν δύναιτο ὑμᾶς ἕξαπατήσαι, ὡς ἥλιος ἐνθεν μὲν ἀνίσχει, δύεται δὲ ἐνταῦθα; Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτό γε ἐπίστασθε, ὅτι βορέας μὲν ἔξω τοῦ Πόντου εἰς τὴν Ἑλλάδα φέρει, νότος δὲ εἴσω εἰς Φᾶσιν. Τοῦτ' οὖν ἐστὶν ὅπως τις ἂν ὑμᾶς ἕξαπατήσαι ὥστε ἐμβαίνειν ὀπότεν νότος πνέη;

(Ξεν. Κ. Ἀνάβ. 5, 7, 5-8)

διαβάλλω	συκοφαντῶ
ὡς ἄρα	ὅτι τάχα
Φᾶσις	ποταμὸς στὴν Κολχίδα τοῦ Πόντου
δίδωμι δίκην	τιμωροῦμαι (ἀντίθ. δίκην λαμβάνω = τιμωρῶ)
ἴστε	Βλ. κεφ. 10
δήπου	βέβαια
ἥλιος ἀνίσχει	ὁ ἥλιος ἀνατέλλει
ἰέναι	(τελ. ἀπαρ.) τοῦ ρ. εἶμι: ἔρχομαι, πηγαίνω
πρὸς ἐσπέραν	πρὸς τὴ δύση (πβ. ν.έ. ἐσπερία)
ἦν, ἐάν, ἂν	Βλ. κεφ. 15
τοῦμπαλιν	(τὸ ἐν + πάλιν, κρᾶση) ἀντίθετα, ἀντίστροφα
ἐπίσταμαι	γνωρίζω καλά
ἢ ἔω	ἢ αὐγὴ, ἢ ἀνατολή (πβ. ἑωσφόρος)
εἴσω	μέσα
ἔστιν ὅπως	κάπως
τοῦτο ἂν τις ὑμᾶς ἕξαπατήσαι	σ' αὐτό θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ σᾶς ἕξαπατήσει
ἐμβαίνω	ἐπιβιβάζομαι στό πλοῖο.

